

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет економіки та менеджменту

(повна назва факультету)

Кафедра менеджменту та адміністрування

(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня

Магістр

(назва освітнього ступеня)

Дослідження напрямів покращення використання виробничого потенціалу підприємства, на прикладі ТЗОВ «Укрполь-2005» (Тернопільська обл., Тернопільський р-н, с. Метенів)

Виконав(ла):

студент(ка)

6 курсу, групи БМм-61

спеціальності

073 «Менеджмент»

Смарж П.М.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник

(підпис)

Галушак О.Я.

(прізвище та ініціали)

Нормоконтроль

(підпис)

Мосій О.Б.

(прізвище та ініціали)

Завідувач
кафедри

(підпис)

Сороківська О.А.

(прізвище та ініціали)

Рецензент

(підпис)

Стойко І.І.

(прізвище та ініціали)

Тернопіль
2023

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет _____ Факультет економіки та менеджменту

(повна назва факультету)

Кафедра _____ Кафедра менеджменту та адміністрування

(повна назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Сороківська О.А.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

« ____ » _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

на здобуття освітнього ступеня _____ магістр

(назва освітнього ступеня)

за спеціальністю _____ 073 «Менеджмент»

(шифр і назва спеціальності)

студенту _____ Смаржу Павлу Михайловичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Дослідження напрямів покращення використання виробничого потенціалу підприємства, на прикладі ТзОВ «Укрполь-2005» (Тернопільська обл., Тернопільський р-н, с. Метенів)

Керівник роботи Галушак О.Я., к. т. н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом ректора від « 14 » вересня 2023 року № 4/7-901

2. Термін подання студентом завершеної роботи _____ грудень 2023

3. Вихідні дані до роботи бухгалтерські баланси підприємства, звіти про його фінансові результати, звіти про виробництво сільськогосподарської продукції, калькуляції продукції, інші дані господарської діяльності ТзОВ «Укрполь-2005», матеріали наукових досліджень з питань використання виробничого потенціалу підприємства

4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

Вступ. Розділ 1 Теоретичні засади виробничого потенціалу підприємства

Розділ 2 Аналіз використання виробничого потенціалу ТзОВ «Укрполь-2005»

Розділ 3 Шляхи покращення використання виробничого потенціалу ТзОВ «Укрполь-2005»

Розділ 4 Охорона праці та безпека у надзвичайних ситуаціях.

Висновки. Бібліографія.

Висновки та пропозиції. Бібліографія. Додатки.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень, слайдів)

Динаміка показника чистого доходу ТзОВ «Укрполь-2005» від реалізації продукції у 2017-2021 рр.

Динаміка чистого збитку у 2019-2021 роках. Динаміка площ посівів сільськогосподарської

продукції. Динаміка обсягів виробництва сільськогосподарських культур. Динаміка витрат у 2017-

2021 роках. Динаміка операційних витрат у 2020-2021 роках. Показники динаміки основних

засобів, тис. грн. Динаміка показників стану основних фондів. Аналізування динаміки показників,

що характеризують ефективність використання ОВФ та ресурсів праці. Структура персоналу.

Показники забезпечення трудовими ресурсами й ефективності їх використання. Прогнозовані річні

поточні витрати при використанні установок по виробництву біогазу. Розрахунок прогнозованого

річного чистого доходу від виробництва енергоресурсів. та біодобрив при використанні

пропонованої біогазової установки. Розрахунок річних сум чистого прибутку та грошових потоків

проекту впровадження біогазової установки. Показники оцінювання економічної доцільності

даного проекту. Прогнозовані поточні витрати на річний обсяг виробництва курячих паштетів.

Розрахунок річних фінансових результатів від проекту впровадження виробництва курячих

паштетів. Показники оцінювання економічної доцільності проекту впровадження виробництва

курячих паштетів. Витрати на придбання виробничого обладнання для виробництва копчених

курей. Розрахунок річних фінансових результатів від даного проекту.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ IV Охорона праці та безпека у надзвичайних ситуаціях	Р.П. Шерстюк		
	В.С. Стручок		

7. Дата видачі завдання 15 вересня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
	Вступ.	17.09.2023 р	
	Розділ 1 Теоретичні засади виробничого потенціалу підприємства	17.09.2023 р.- 5.10.2023.	
	Розділ 2 Аналіз використання виробничого потенціалу ТзОВ «Укрполь-2005»	6.10.2023 р. - 30.10.2023 р.	
	Розділ 3 Шляхи покращення використання виробничого потенціалу ТзОВ «Укрполь-2005»	1.11.2023 р.- 25.11.2023	
	Розділ 4 Охорона праці та безпека у надзвичайних ситуаціях	26.11.2023 р.- 30.11.2023 р	
	Висновки та пропозиції	1.12. 2023 р.	

Студент

_____ (підпис)

Смарж П.М.

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Галушак О.Я.

_____ (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Дослідження напрямів покращення використання виробничого потенціалу підприємства, на прикладі ТзОВ «Укрполь-2005» (Тернопільська обл., Тернопільський р-н, с. Метенів)

Магістерська робота: 81 с., 17 рис., 16 табл., 2 додатки, 37 літературних джерел.

Об'єктом дослідження є процес використання виробничого потенціалу ТзОВ «Укрполь-2005».

Предмет дослідження – теоретично-методичні й практично-дослідницькі аспекти використання виробничого потенціалу ТзОВ «Укрполь-2005».

Мета дослідження – вивчення основних теоретичних підходів щодо виробничого потенціалу підприємства, а також розробка практичних рекомендації задля покращення його використання на ТзОВ «Укрполь-2005».

Методи дослідження: системний аналіз, порівняння, логіко-економічний підхід, методи групування, синтезу, фінансового та статистичного аналізу.

У роботі здійснене дослідження використання виробничого потенціалу ТзОВ «Укрполь-2005» та запропоновано напрями його покращення. Викладено пропозиції щодо впровадження виробництва біогазу як перспективного напрямку покращення використання виробничого потенціалу підприємства, обгрунтовано заходи із впровадження виробництва ТзОВ «Укрполь-2005» паштетної продукції з курячого м'яса, розкрито напрями покращення використання виробничого потенціалу підприємства шляхом впровадження виробництва копчених курей.

Розроблені пропозиції можуть бути впроваджені у діяльності ТзОВ «Укрполь-2005».

Ключові слова: виробничий потенціал, складові виробничого потенціалу, оцінка виробничого потенціалу підприємства, управління виробничим потенціалом.

SUMMARY

Researching the ways to improve the production potential use of the enterprise (LLC “Ukrpol-2005” as a case study)

Master's thesis: 81 pp., 17 Fig., 16 Table, 2 appendices, 37 references.

The object is a process of using the production potential of LLC «Ukrpol-2005».

The subject of research is theoretical-methodical and practical-research aspects of using the production potential of LLC «Ukrpol-2005».

The purpose of the study is the investigation of the main theoretical approaches to the production potential of the enterprise, as well as the development of practical recommendations for improving its use at LLC «Ukrpol-2005».

Research methods are: system analysis, comparison, logical and economic approach, methods of grouping, synthesis, financial and statistical analysis.

The paper examines the use of the production potential of LLC «Ukrpol-2005» and suggests directions for its improvement. Proposals for the introduction of biogas production as a promising direction for improving the use of the enterprise's production potential are presented, measures for the implementation of the production of chicken pate products by «Ukrpol-2005» LLC are substantiated, directions for improving the use of the enterprise's production potential by introducing the production of smoked chickens are revealed.

The developed proposals can be implemented in the activities of LLC «Ukrpol-2005».

Key words: production potential, components of production potential, assessment of production potential of the enterprise, management of production potential.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	
10	
1.1 Наукові підходи до формулювання поняття виробничого потенціалу.....	10
1.2 Методологічні підходи до визначення складових та оцінки потенціалу підприємства.....	15
1.3 Теоретичні основи управління виробничим потенціалом підприємства.....	20
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЗОВ «УКРПОЛЬ-2005».....	
26	
2.1 Характеристика виробничої діяльності ТзОВ «Укрполь-2005».....	26
2.2 Аналізування стану виробництва продукції підприємства.....	31
2.3 Оцінка складових виробничого потенціалу ТзОВ «Укрполь-2005» та ефективності їх використання.....	35
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТзОВ «УКРПОЛЬ-2005».....	
44	
3.1 Впровадження виробництва біогазу як перспективний напрям покращення використання виробничого потенціалу підприємства.....	44
3.2 Заходи із впровадження виробництва ТзОВ «Укрполь-2005» паштетної продукції з курячого м'яса.....	54
3.3 Напрями покращення використання виробничого потенціалу підприємства шляхом впровадження виробництва копчених курей.....	60
РОЗДІЛ 4 ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА У НАДЗВИЧЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ.....	
67	
4.1 Особливості організації охорони праці на ТзОВ «Укрполь-2005».....	67
4.2 Підвищення стійкості роботи ТзОВ «Укрполь-2005» під час надзвичайних ситуацій.....	70
ВИСНОВКИ.....	75

БІБЛІОГРАФІЯ	78
ДОДАТКИ.....	82

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний етап діяльності підприємств в Україні робить надзвичайно актуальним розроблення й впровадження у практику управлінських рішень, які передбачають покращення використання виробничого потенціалу підприємства. Розвиток ринкових умов господарювання, зростання конкурентних відносин, що складаються між фірмами - учасниками ринку, зумовлюють необхідність запровадження механізму ефективної взаємодії, що складається між різними складовими виробничого потенціалу. Саме завдяки цьому створюються передумови для зростання рівня прибутковості діяльності підприємства, ефективного здійснення функціонування підприємств, покращення використання усіх виробничих ресурсів. Отже, кожне підприємство повинне бути зорієнтоване на знаходженні напрямків покращення свого виробничого потенціалу.

Об'єктом дослідження є процес використання виробничого потенціалу ТзОВ «Укрполь-2005».

Предмет дослідження – теоретично-методичні й практично-дослідницькі аспекти використання виробничого потенціалу ТзОВ «Укрполь-2005».

Мета дослідження – вивчення основних теоретичних підходів щодо виробничого потенціалу підприємства, а також розробка практичних рекомендації задля покращення його використання на ТзОВ «Укрполь-2005».

Завдання дослідження:

- з'ясувати теоретичні засади виробничого потенціалу підприємства;
- провести аналіз використання виробничого потенціалу ТзОВ «Укрполь-2005»;
- визначити напрями покращення використання виробничого потенціалу досліджуваного підприємства;
- викласти заходи з охорона праці та безпеки у надзвичайних ситуаціях на ТзОВ «Укрполь-2005».

Методи дослідження: системний аналіз, порівняння, логіко-економічний підхід, методи групування, синтезу, фінансового та статистичного аналізу.

Наукова новизна дипломної магістерської роботи полягає у дослідженні теоретико-методичних засад та здійсненні розроблення практичних рекомендацій, спрямованих на покращення використання виробничого потенціалу ТзОВ «Укрполь-2005». Зокрема, викладено пропозиції щодо впровадження виробництва біогазу як перспективного напрямку покращення використання виробничого потенціалу підприємства, обгрунтовано заходи із впровадження виробництва ТзОВ «Укрполь-2005» паштетної продукції з курячого м'яса, розкрито напрями покращення використання виробничого потенціалу підприємства шляхом впровадження виробництва копчених курей.

Інформаційною базою дослідження є бухгалтерські баланси підприємства, звіти про його фінансові результати, звіти про виробництво сільськогосподарської продукції, калькуляції продукції, інші дані господарської діяльності ТзОВ «Укрполь-2005», матеріали наукових досліджень з питань використання виробничого потенціалу підприємства.

Апробація результатів дослідження. Матеріали дипломної магістерської роботи доповідались й отримали позитивну оцінку на Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції на тему: «Шістдесяті економіко-правові дискусії», яка проходила 27 жовтня 2021 р.

Структура й обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, чотирьох розділів, а також висновків і пропозицій. Робота містить 81 сторінку тексту, 17 рисунків, 16 таблиць, 2 додатки. Бібліографія складається із 37 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Наукові підходи до формулювання поняття виробничого потенціалу

У сучасних економічних умовах провідну роль у формуванні та успішному функціонуванні підприємства має виробничий потенціал. Володіння знаннями щодо його особливостей та навиками успішного управління ним відкриває перед менеджерами підприємства можливість приймати ефективні стратегічні рішення щодо перспектив його подальшого розвитку. Важливою є розробка конкретних методик, що стосуються управління виробничим потенціалом у якості складового елементу господарського механізму, покликаного забезпечити ефективне функціонування підприємства в умовах зростання конкуренції.

Схематичну модель потенціалу підприємства наведено на рис. 1.1.

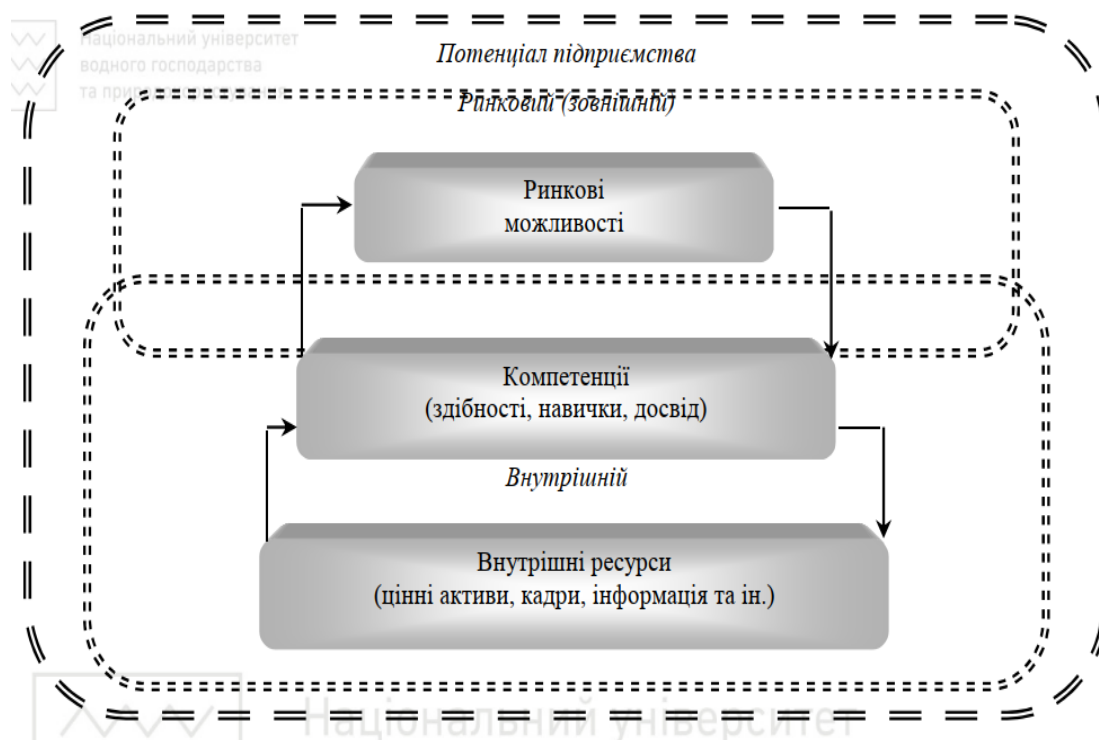

Рисунок 1.1 – Модель потенціалу підприємства [1, с. 89]

Карась Ю.М., висвітлюючи зміст поняття «виробничий потенціал», зазначає, що це сукупність наявних і потенційних ресурсів, якими володіє підприємство, що здатні забезпечувати досягнення поставлених ним цілей, із врахуванням впливу як зовнішніх, так і внутрішніх чинників [2].

Іщук С. О. вважає, що виробничий потенціал є складною, організованою та динамічною системою, що сформована із множин елементів, які знаходяться у взаємозв'язку й взаємодії, виконуючи різноманітні функції, що пов'язані з процесом виробництва продукції необхідної якості та кількості у терміни, що визначаються потребами ринку [3]

На думку Михайленко О. В. та Скопенко Н.С., [4], виробничий потенціал підприємства складає потенційну можливість виготовляти матеріальні блага, що здатні задовільняти потреби населення, також це максимальним чином зібрана сукупність активних та пасивних, явних та прихованих альтернатив, існуючих у якісному розвитку існуючої соціально- економічної системи підприємства, що здійснюється в певному середовищі господарювання.

Словник економіста та підприємця, виданий у 2018 р., дає наступне визначення виробничого потенціалу: це реальний обсяг продукції, що може бути вироблений у разі повного використання наявних ресурсів; а також наявні й потенційні можливості виробництва, присутність факторів виробництва, враховуючи забезпеченість визначальними видами ресурсів [5].

На основі проведеного дослідження позицій вітчизняних і зарубіжних учених у сфері формулювання терміну потенціалу промислового підприємства, а також власного дослідження науковець Метленко Н. Г. вбачає у сутності даного поняття інтегровану систему функціонуючих і потенційних можливостей, якими володіє структурована сукупність виробничих ресурсів промислового підприємства, що є сформованою з використанням основі системного підходу, що здатна забезпечувати потреби розширеного виробництва конкурентоспроможної продукції, а також приносити максимальний ефект у результаті здійснення операційної діяльності підприємства з використанням підприємницьких можливостей персоналу із метою забезпечення цілей сталого

економічного розвитку, які ставляться перед промисловим підприємством, задовільняючи корпоративні і суспільні інтереси [6].

Шепель Н. Г. та Берьозкіна А. Ю. [7] акцентують увагу на виробничому потенціалі як сукупності вартісних та натурально-речових характеристик, якими володіє виробнича база підприємства, що забезпечує здатність виробляти в необхідному обсязі продукцію певної номенклатури, визначеного рівня технічного рівня та якості.

Швець В. Я. і Жаран К. С., розглядаючи поняття виробничого потенціалу, [8] ведуть про нього мову як про здатність виробничої системи щодо виробництва матеріальних благ із використанням наявних ресурсів виробництва, також включаючи сукупність потенційних можливостей, які виникають у ході діяльності, наявність різних альтернатив, результатом найбільш вдалого поєднання яких є отримання ефективних економічних результатів і синергічного ефекту. Отже, стабільність і фінансова стійкість роботи підприємства у сучасних швидкоплинних умовах ринкового середовища робить недостатнім врахування лише наявних ресурсів. Деякі підходи науковців щодо визначення поняття «виробничого потенціалу підприємства» також ілюструє рис. 1.2.

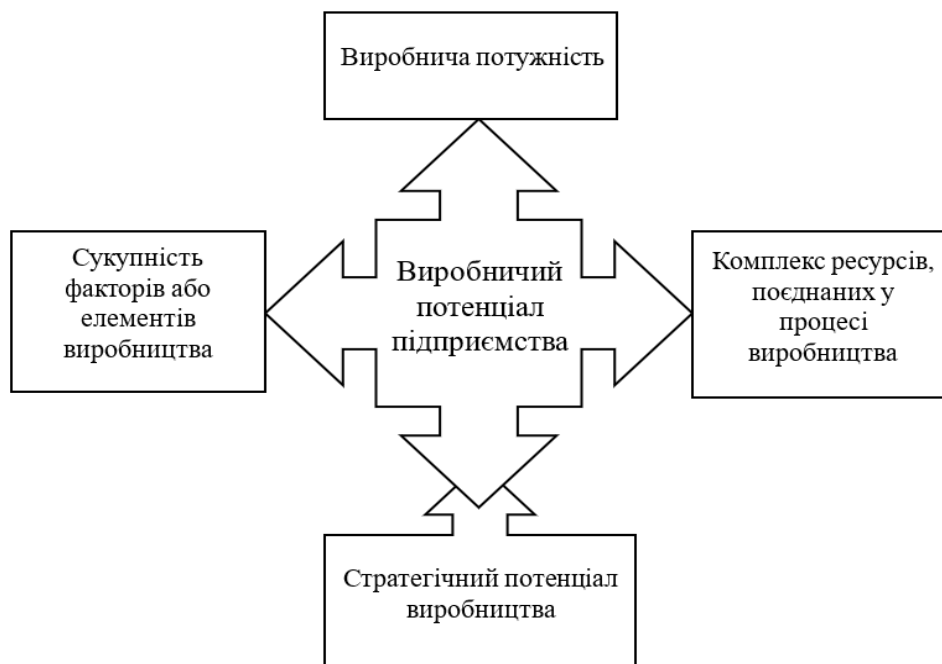

Рисунок 1.2 – Підходи щодо визначення «виробничого потенціалу» [9, с. 51]

Як відмічає Лісовенкова І. М., для виробничо-господарського потенціалу підприємства властиві наступні чотири основні риси. По-перше, виробничо-господарський потенціал підприємства залежить від його реальних можливостей у тій або іншій сфері економічної діяльності, включаючи при цьому не лише реалізовані, але й нереалізовані з певних причин можливості.

По-друге, можливості будь-якого підприємства переважно залежать від наявних у його розпорядженні ресурсів і резервів, що є не залученими у виробництво. Звідси випливає, що виробничо-господарський потенціал відзначається також визначеним обсягом ресурсів, що залучені у виробництво чи ні, проте є підготовленими для їх використання.

По-третє, виробничо-господарський потенціал залежить не лише і не настільки від наявних можливостей, а й від навиків різноманітних категорій персоналу, залученого у процес виробництва продукції задля одержання максимального прибутку підприємством, а також забезпечення його сталого розвитку на засадах ефективного функціонування.

По-четверте, рівень та результати практичної реалізації виробничо-господарського потенціалу, втіленої підприємством, також визначаються адекватною до форми підприємництва організаційною структурою підприємства [9]. На думку того ж автора, між складовими елементами виробничого потенціалу формуються взаємозв'язки, що зумовлені особливостями технології, організації, управління виробництвом. Хоча існують різноманітні підходи до структурної характеристики, яким відзначається потенціал підприємства, загальні ознаки його елементів є наступними:

- складові елементи потенціалу повинні функціонувати у своїй сукупності та одночасно, оскільки закономірності розвитку потенціалу можуть бути розкриті лише у їх поєднанні, а це вимагає досягнення оптимального збалансованого співвідношення між його елементами;

- елементи потенціалу мають бути взаємозамінні, адекватні характеристикам продукції й послуг, які виробляються [9].

Виробничий потенціал підприємства також розглядається науковцями як потенційна спроможність щодо виготовлення продукції такого асортименту і якості, що здатні задовольняти ключові параметри попиту на ринку.

Характеристики виробничого потенціалу, виокремлені науковцями, наведено на рис. 1.3.

Рисунок 1.3 - Характеристики виробничого потенціалу (сформовано автором на основі [10])

Причепя І. В. та Майборода Т. В. зазначають, що виробничий потенціал можна охарактеризувати такими основними рисами:

- потенціал підприємства залежить не лише від наявності ресурсів, а й від можливостей (реалізованих та нереалізованих), включаючи компетенції

персоналу у сфері їх ефективного використання;

- потенціал підприємства визначається внутрішніми (структурними елементами) та зовнішніми (середовище господарювання) факторами;

- реалізація можливостей обумовлена умовами наявності інформації, набором компетенцій ресурсів та персоналу, що були нагромаджені підприємством у результаті його діяльності й розвитку;

- завдяки взаємодії між структурними елементами потенціалу підприємства досягається ефект синергії, який виявляється у підвищенні ефективності роботи як результат поєднання окремих складових [11].

1.2 Методологічні підходи до визначення складових та оцінки потенціалу підприємства

Важливим аспектом формування та використання виробничого потенціалу підприємства виступає формування його оптимальної структури, а також проведення ефективної оцінки. На структуру виробничого потенціалу значний вплив мають особливості сфери діяльності, у рамках якої функціонує підприємство.

Наприклад, виробничий потенціал аграрного підприємства, згідно позиції Карась Ю.М., розглядається як досить широка система. Зокрема, він включає: потенціал земельних ресурсів, природо-кліматичних умов, потенціал оборотних активів, потенціал основних фондів, потенціал необоротних активів, а також трудовий потенціал.

Потенціалом земельних ресурсів, природо-кліматичних умов виступає здатність підприємства використовувати у своїй діяльності природні блага у якості засобів виробництва. На 70% даний потенціал формується за рахунок земельних ресурсів, і у значній мірі залежить від якісних характеристик, властивих їм. Потенціалом основних фондів є наявна та прихована здатність, завдяки якій відбувається формування техніко-технологічної бази підприємства [12].

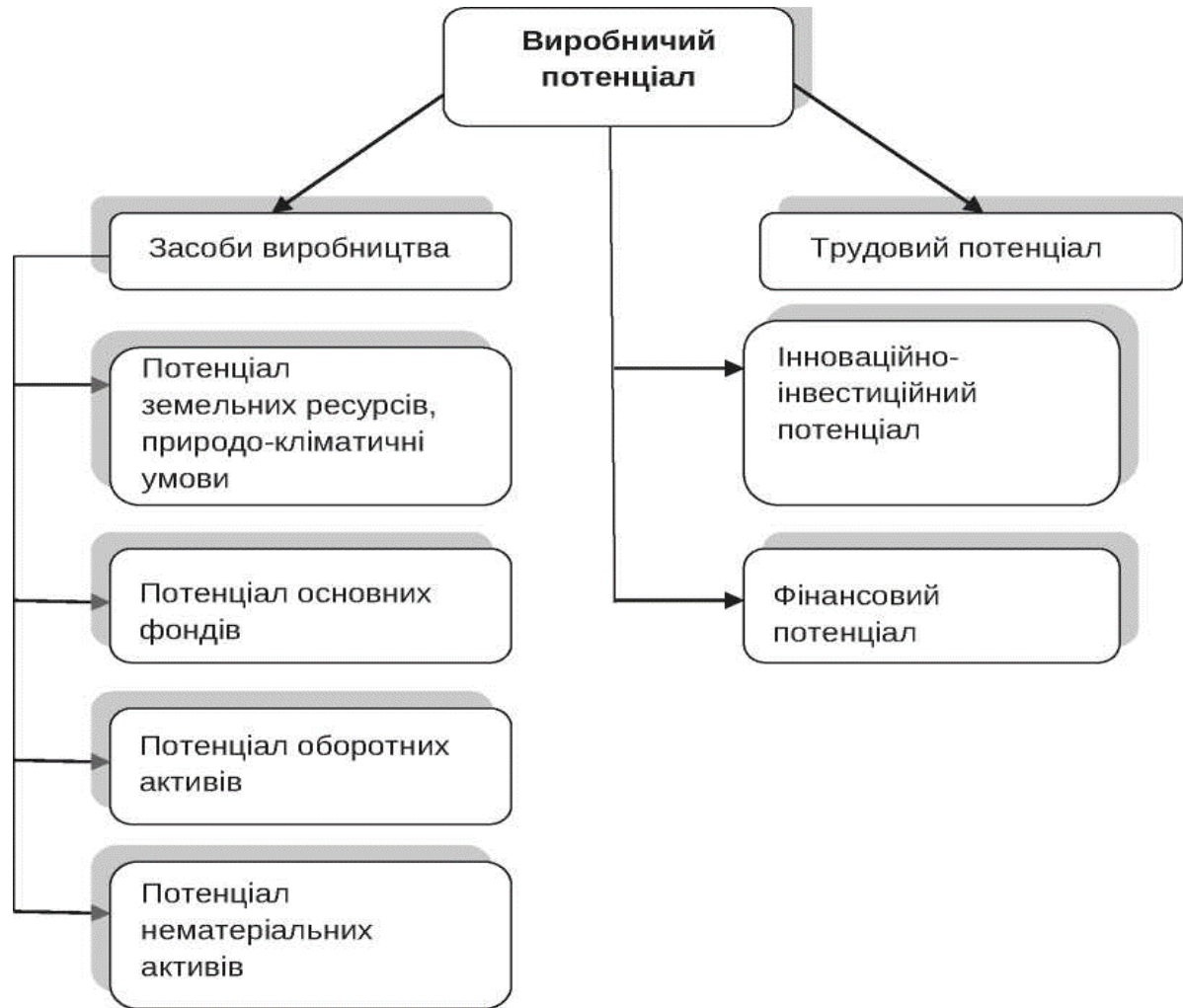

Рисунок 1.4 – Структура виробничого потенціалу [12]

Потенціал оборотних активів складає частину майна підприємства, включаючи різноманітні матеріали, сировину, паливо, допоміжні матеріали, яка використовується у виробничому процесі з метою забезпечення його безперервності. Завдяки вчасному та систематичному оновленню оборотних активів досягається завершення повного циклу виробництва.

Фінансовий потенціал можна розглядати у якості здатності підприємства достатньо ефективно використовувати наявні фінансові ресурси (як власні, так і залучені), а також здатність у разі необхідності нарощувати їх.

Потенціалом нематеріальних активів виступає здатність підприємства до використання об'єктів інтелектуальної власності, а також інших ресурсів нематеріального походження задля отримання економічної вигоди. Сюди

належать знання, аналітичні дані, набутий досвід, ліцензії, патенти та інші інформаційні продукти.

Інвестиційно-інноваційний потенціал включає комплекс реальних і потенційних можливостей, якими володіє підприємство, що є необхідними для забезпечення інноваційного розвитку, а також можливостей їх фінансування, що досягветься за рахунок інвестиційних ресурсів.

Трудовий потенціал характеризує ступінь можливої участі працівників у процесі виробництва. Він формується з урахуванням рівня професійних знань, психофізіологічних особливостей, набутого трудового досвіду працівників, а також наявності потрібних організаційно-технічних умов. Саме завдяки трудовому потенціалу приводяться у дію інші складові ресурсного потенціалу, яким володіє підприємство. Отже, елементи виробничого потенціалу включають усі компоненти, що використовуються підприємством у його діяльності задля досягнення поставлених перед ним цілей [12].

Метленко Н.Г. була запропонована систематизація складових, що включаються до складу виробничого потенціалу підприємства (рисунок 2.) Дане цим автором визначення поняття виробничого потенціалу підприємства включає дві основні частини:

- потенціал, що виступає вхідною умовою виробничої діяльності, в при цьому розкриває можливості підприємства стосовно формування і використання факторів виробництва;

- потенціал у якості необхідної умови безперервно налагодженої ефективної виробничої діяльності. Це дозволяє здійснювати процес відновлення усіх його складових задля забезпечення зростання результативності, якою відзначається діяльність підприємства [6].

До першої складової, на думку вище згаданого автора, відноситься природний потенціал, трудовий потенціал, потенціал засобів виробництва. Друга складова потенціалу містить потенціал відтворення (сукупність матеріальних, нематеріальних, технічних, фінансових, а також інших видів ресурсів, що знаходяться у розпорядженні підприємства, чи можуть бути додаткового

залучені та використані задля здійснення розширеного відтворення необхідних для виробництва факторів й інших складових потенціалу; інформаційний та інфраструктурний потенціал [6].

Система формування, а також проведена систематизація складових, які входять до складу виробничого потенціалу промислового підприємства, відображена на рис. 1.5.

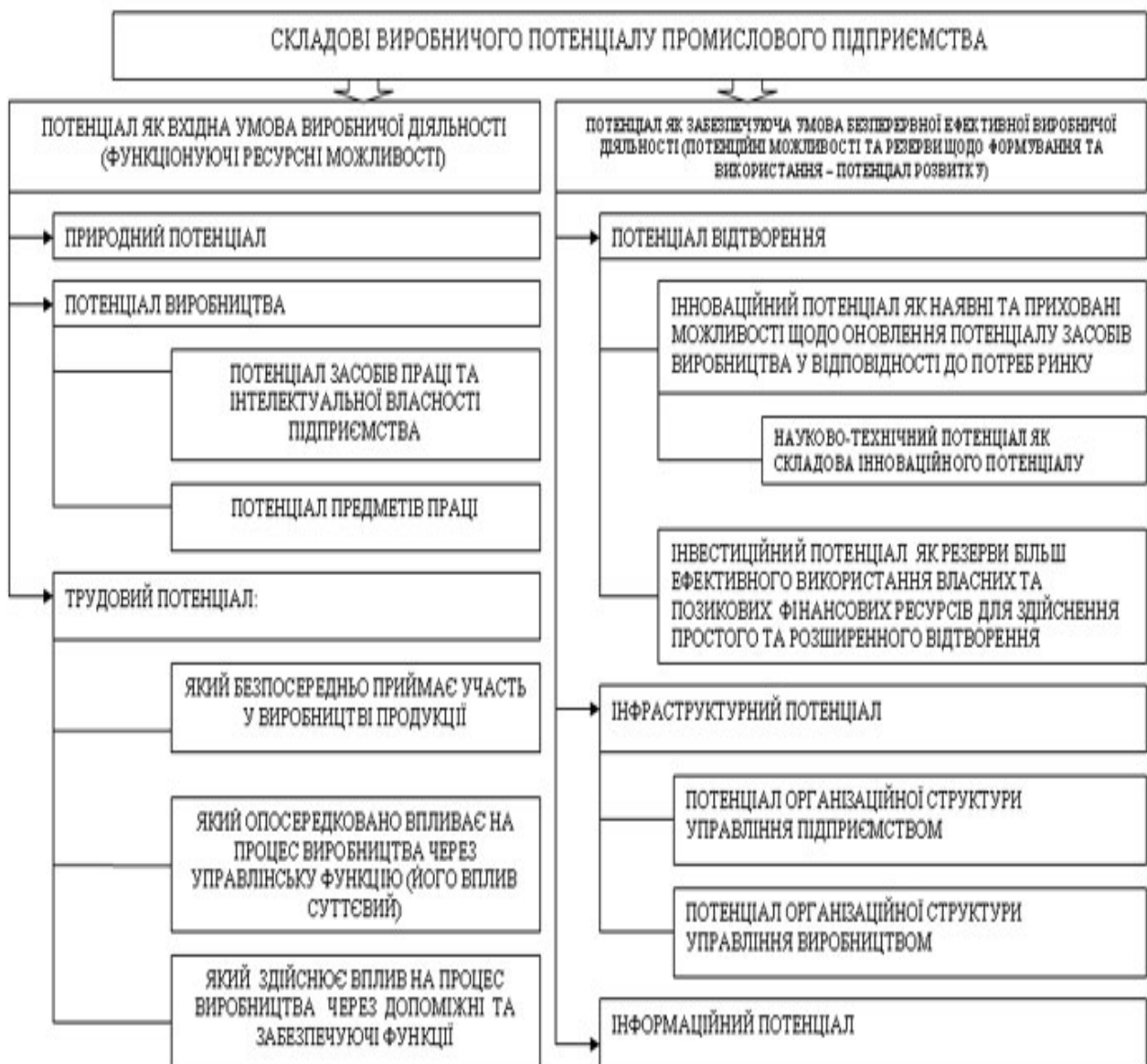

Рисунок 1.5 - Система формування і систематизація складових, які включає виробничий потенціал промислового підприємства [6]

Значна різноманітність індикаторів, яка використовується для оцінки елементів виробничо-господарського потенціалу, зумовлює велику різноманітність його критеріїв, часткових та інтегральних показників. Виникає потреба наявності певної системи показників і критеріїв, що:

- буде адекватно відображати тенденції розвитку, пріоритетні напрями та цілі, поставлені у ході розробки фінансової стратегії, спрямованої на стійкий розвиток підприємства;

- враховуватиме умови пропорційності процесів відтворювання, відповідатиме закономірностям кругообігу капіталу підприємства;

- визначатиме перспективи, характерні для розвитку наявного виробничо-господарського потенціалу, із врахуванням збереження та підтримання вартості підприємства;

- враховуватиме сучасну фінансову оцінку потенціалу й динаміку показників. При цьому для оцінки виробничого потенціалу підприємства доцільно використовувати не один, а сукупність показників, і залежно від природи конкретного показника доцільно або вартісну оцінку, або натуральну.

Виробничо-господарський потенціал, спрямований на досягнення ефективної діяльності підприємства (ВГП), Лісовенкова І. М. пропонує представити за допомогою функції, що подана за допомогою формулою (1.1).

$$\text{ВГП} = f(\text{Кпна}, \text{Квоа}, \text{Крс}, \text{Кеу}, \text{Кфе}, \text{Кіп}), \quad (1.1)$$

де Кпна - коефіцієнт, що характеризує використання потенціалу необоротних активів;

Квоа - коефіцієнт, що характеризує використання потенціалу виробничих оборотних активів;

Крс - коефіцієнт, що характеризує використання потенціалу робочої сили;

Кеу - коефіцієнт, що характеризує використання потенціалу щодо ефективності управління підприємством;

Кфе - коефіцієнт, що характеризує використання фінансово - економічного потенціалу підприємств ;

Кіп - коефіцієнт, що характеризує використання інтелектуального потенціалу [9].

Н.Г. Метеленко була запропонована системна концепція щодо формування та оцінювання виробничого потенціалу, яким володіє підприємство (рис. 1.6). Даний автор зазначає, що оцінку потенціалу як умови налагодження безперервної ефективної виробничої діяльності, що передбачає постійне оновлення усіх його складових, науковцями пропонується здійснювати з використанням системи критеріїв, що характеризують результативність бізнес-процесів, рівень яких можна розрахувати у результаті дослідження впливу ключових факторів на формування потенційних можливостей розвитку виробничого потенціалу [6].

Для визначення оптимального рівня, що характерний для параметрів бізнес-процесів, автором пропонується використовувати методики декомпозиції цілей, функцій, здійснення їх структуризації, використання методики складання морфологічних матриць та ін. Завдяки цьому підходу є можливість отримати кількісну оцінку, якою характеризується локальна ефективність кожного бізнес-процесу, а також знайти сукупну ефективність, якою відзначається використання виробничого потенціалу підприємства, а також знайти потенційні можливості, що сприятимуть розвитку виробничого потенціалу [6].

1.3 Теоретичні засади управління виробничим потенціалом підприємства

Як вважають науковці Причепя І. В. та Майборода Т. В., сам виробничий потенціал, без належного управління ним, не здатен формувати передумови, необхідні для підвищення фінансової стійкості, зростання рівня прибутковості, конкурентоспроможності, платоспроможності, покращення фінансового стану підприємства загалом.

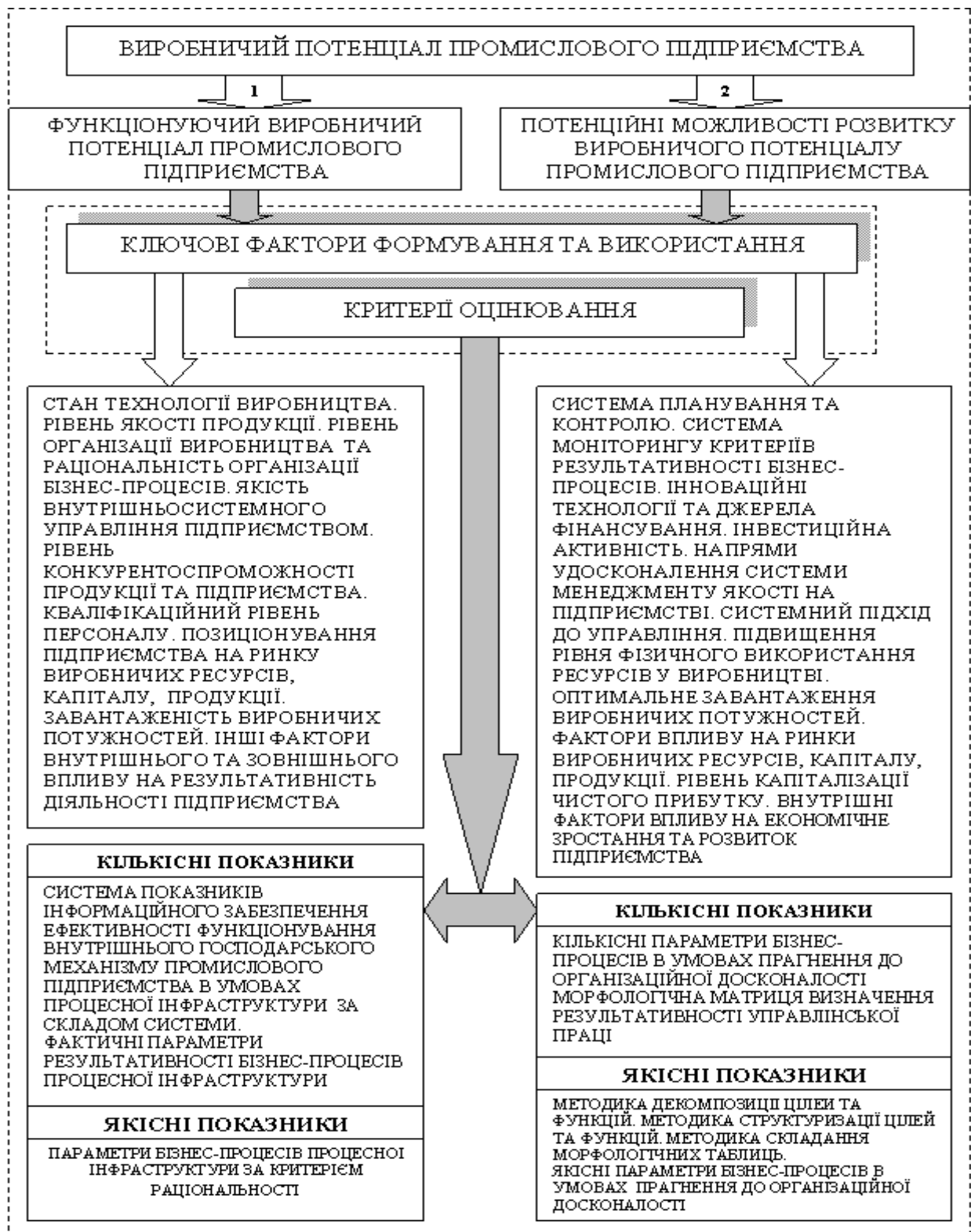

Рисунок 1.6 - Системна концепція щодо формування та оцінювання виробничого потенціалу, яким володіє промислове підприємство [6]

Саме завдяки ефективно побудованій системі управління виникає змога оптимально формувати й використовувати потенціал конкретного підприємства [14].

Найбільш повна реалізація виробничого потенціалу підприємства, зусилля щодо його нарощування повинні бути спрямовані на втілення стратегічних цілей підприємства. Завдяки якісному управлінню усуваються протиріччя між окремими елементами виробничого потенціалу, наявними ресурсами, їх використанням та взаємним заміщенням, перспективними нововведеннями та цілями, а також умовами, в яких здійснюється діяльність підприємства, на його реальними можливостями. Здійснення управління потенціалом підприємства із врахуванням об'єктивних закономірностей, використання системного підходу до забезпечення його розвитку є набагато ефективнішим від проведення одиничних заходів, що спрямовані переважно на удосконалення існуючих організаційно-технічних відносин, що склалися.

Ураховуючи вище викладене, науковець М. Захаренко під управлінням виробничого потенціалу розуміє підготовку, прийняття, а також реалізацію рішень, що охоплюють оцінку потенціалу, врахування рівня його використання та нарощування згідно із цілями, стратегією підприємства, враховуючи вплив внутрішнього та зовнішнього середовища, і умовах яких здійснюється діяльність підприємства, з використанням відповідних методів та функцій управління [15].

Як зазначає Захаренко М. М., мета, яка ставиться у ході управління виробничим потенціалом для сільськогосподарського підприємства - це забезпечення його оптимального використання, а також планомірного розвитку. Органами управління повинні бути сплановані та систематично здійснені заходи, які впливають на величину потенціалу, рівень його використання згідно із стратегією розвитку та цілями підприємства. При цьому зміст управління визначається переліком функцій та методів, що використовуються у ході підготовки й реалізації визначених заходів. управління задля вирішення поставлених завдань.

При цьому у якості об'єкта управління виступає стан потенціалу підприємства, у межах якого охоплено широкий спектр питань, вирішення яких є необхідним при здійсненні його виробничої діяльності (рис. 1.7).

Рисунок 1.7 – Схема управління виробничим потенціалом для сільськогосподарських підприємств [15]

Застосування певних методів управління потенціалом відзначається сукупністю цілеспрямованого впливу, що здійснюється органами управління на об'єкт. Серед цих методів вище згаданий автор пропонує здійснювати їх поділ на адміністративні (або організаційно-розпорядчі), соціально-психологічні, ідеологічні, завдяки яким охоплюється основний зміст управлінських дій [15].

Слід відмітити, що управління потенціалом відзначається поєднанням значної сукупності різноманітних функцій та елементів. Виконання даних функцій втілюється завдяки прийняттю управлінських рішень, що мають бути

обґрунтованими і своєчасними. Системою, яка реалізує завдання управління виробничим потенціалом підприємства, зокрема, виконуються функції:

- планування, що включають планування робочої програми, обліку витрат;
- функції організації (налагодження виробничого процесу, здійснення поставки ресурсів);
- аналіз використання ресурсів, стану ринкового становища;
- регулювання праці, процесів виробництва;
- облік та контроль якості продукції, витрат часу виробництва [16].

Виявлення резервів і можливостей розвитку підприємства вимагає проведення аналізу ефективності управління та, зокрема, використання виробничого потенціалу. Для цього необхідно використати систему показників, що дають найповніше уявлення щодо фактичного стану підприємства, виконання поставлених завдань та досягнення цілей його розвитку, ефективність використання виробничого потенціалу, оцінки факторів, які чинять вплив на нього.

Механізм, за допомогою якого відбувається управління виробничим потенціалом, виступає невід'ємною складовою загального процесу управління підприємством. Він формує управлінську підсистему, яка підпорядкована стратегічній меті управління, є спрямована на підвищення кінцевих результатів діяльності та досягнення стратегічних цілей. Ефективність системи менеджменту у сфері управління виробничим потенціалом при цьому є фактором, що визначає результативність та якість його формування та розвитку [16].

У процесі здійснення формування та використання виробничого потенціалу підприємства необхідно враховувати характер діяльності підприємства, а також цілі, які поставлені перед ним. Кожна складова виробничого потенціалу покликана забезпечувати якісне функціонування та розвиток, ефективну реалізацію стратегій та досягнення цілей. Формування виробничого потенціалу потрібно розглядати у такій послідовності:

- здійснення оцінки існуючого потенціалу підприємства;

- проведення розрахунку обсягів залучення фінансових ресурсів, у яких відчувається потреба;
- спрямування фінансових ресурсів в активи підприємства;
- оцінка сформованого потенціалу [15].

Як зазначають Олійник Т. І. та Косенко А. О., виробничий потенціал – динамічний. Він змінюється у часі залежно від становища підприємства, умов функціонування. Враховуючи це, управління потенціалом не має чітких обмежень щодо часових рамок. Воно має проходити під час усього періоду існування підприємства, безперервно, і повинне постійно вдосконалюватися. Отже, управління виробничим потенціалом включає процес пошуку найбільш ефективних шляхів покращення виробничої діяльності, дієвого використання наявних ресурсів, що сприятиме зміцненню конкурентного становища підприємства, допоможе завоювати вдале ринкове становище. Важливим завданням у процесі управління виробничим потенціалом є здатність скоротити непродуктивні витрати техніко-технологічних, матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, а також удосконалити використання інформаційних ресурсів. Це допоможе зменшити обсяги відходів та втрат виробництва, спрямувати вивільнені кошти на цілі розвитку підприємства. Даний процес обумовлюється не лише наявністю необхідних для підприємства ресурсів, але і їх розподілом, вчасним поповненням, ефективним використанням. Враховуючи це, виробничий потенціал підприємства варто розглядати як об'єкт управління, що ставить за мету формування і зростання потенціалу забезпечення виробництва високоякісної, необхідної для споживача продукції [17].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЗОВ «УКРПОЛЬ-2005»

2.1 Характеристика виробничої діяльності ТзОВ «Укрполь-2005»

ТзОВ «Укрполь-2005» відноситься до агропромислових об'єднань Західної України. Його юридичною адресою є наступна: 47240, Тернопільська область, с. Метенів Зборівського району. Організаційно-правовою формою діяльності досліджуваного підприємства є товариство з обмеженою відповідальністю.

Створення товариства відбулося згідно із законом України «Про господарські товариства». При цьому засновником досліджуваного підприємства виступив Уніят Андрій Володимирович. ТзОВ «Укрполь-2005» з дня його державної реєстрації набуло прав юридичної особи. Воно має самостійний баланс, рахунки в установах банків, свою печатку та кутовий штамп, у якому вказано його найменування, а також товарний знак, затверджені бланки та інші реквізити, необхідні для господарської діяльності.

Головною метою, що стоїть перед товариством «Укрполь-2005» у ході його діяльності, виступає одержання прибутку через налагодження виробництва сільськогосподарської продукції, а також здійснення її переробки й збуту, а також здійснення інших видів діяльності.

Предметом діяльності товариства виступає:

- здійснення сільськогосподарського виробництва, а також реалізація сировини і товарної продукції;
- налагодження переробки сільськогосподарської продукції, що вироблена у власному господарстві, а також придбаній;
- здійснення оптової й роздрібною торгівлі товарами, що є проуктами власного виробництва, а також придбаними, проведення комерційної і комісійної торгівлі шляхом використання власної й орендованих складів, баз,

магазинів, кафе та інших торгових закладів;

- виконання будівельних, ремонтно-будівельних робіт;

- виробництво будівельних матеріалів;

- придбання і будівництво необхідних для потреб господарства будинків, будівель, споруд, зокрема, сільськогосподарського призначення;

- надання консультацій та послуг для фізичних та юридичних осіб щодо вирощування сільськогосподарських культур, обробітку землі, проведенні робіт, що стосуються ремонту і технічного обслуговування сільськогосподарської техніки, автомобілів;

- здійснення постачання товаровиробникам:

- а) транспортних засобів, зокрема, вантажних, спеціальних легкових, інших самохідних механізмів і машин;

- б) технологічних ліній, призначених для переробки сільськогосподарської продукції, а також інвентаря, засобів малої механізації, інструментів, запасних частин і техніки;

- в) нафтопродуктів;

- г) будівельних матеріалів, металоконструкцій, а також столярних, металевих та сантехнічних виробів;

- д) міндобрив, гербіцидів і пестицидів, насіння, комбікормів, племінної, продуктивної птиці, різноманітних зоотехнічних засобів, ветеринарних препаратів та інших товарно-матеріальних цінностей, що мають аграрне призначення;

- виготовлення малогабаритної техніки сільськогосподарського призначення, дрібного інвентаря, інструменту, предметів побуту;

- надання комунально-побутових послуг для населення;

- перевезення вантажів та пасажирів у межах нашої держави та за кордон;

- виведення, селекція цінних нових порід тварин;

- здійснення наукової й технічної розробки інноваційних сільськогосподарських технологій;

- консультування й організація навчання у сфері агротехніки, ветеринарії,

економіки та менеджменту;

- надання послуг автотранспорту й мототранспорту щодо здійснення обробітку ґрунту, проведення перевезення вантажів, зокрема, сільськогосподарського призначення;

- надання ветеринарних послуг;

- консультативно-інформаційна й агентська діяльність, а також інші види діяльності, які не заборонені законодавством нашої країни.

Майно товариства складають його основні фонди, обігові кошти, різні матеріальні цінності, причому у його незалежному балансі відображена їх вартість. Майно товариства формується у результаті його передання засновниками, а також включає продукцію, що набута товариством як результат господарської діяльності, отримання доходів, а також іншого майна, що отримане на не заборонених законом підставах.

Формування майна підприємства здійснюється з використанням наступних джерел:

- одержання грошових й матеріальних внесків від засновників товариства;
- отримання доходів у результаті здійснення своєї господарської діяльності;

- залучення кредитів банків, а також інших кредиторів;

- інші джерела.

Досліджуване підприємство має статутний капітал у сумі 100 млн. грн.

Кошти, якими володіє товариство, можуть використовуватися на такі цілі:

- розвиток, розширення, організацію виробничої діяльності;
- здійснення оплати праці працівників;
- участі в діяльності сумісних підприємств;
- здійснення придбання цінних паперів;
- вирішення питань соціального розвитку товариства, а також покращення умов праці та здоров'я працівників.

Основним видом діяльності, що здійснюється ТзОВ «Укрполь-2005», є розведення свійської птиці. Товариство також спеціалізується на таких додаткових її видах як:

- виробництво м'яса (свійської птиці);
- здійснення оптової торгівлі тваринами (живими);
- вирощування зернових культур.

Проведемо дослідження доходів, які були одержані підприємством протягом минулих періодів. У ході їх аналізування встановлено, що вони були сформовані виключно за рахунок чистого доходу, який надійшов товариству від реалізації продукції, наданих послуг, виконаних робіт.

Динаміка показника чистого доходу, що був отриманий ТзОВ «Укрполь-2005» від реалізації продукції, а також товарів, робіт, послуг у 2017-2021 роках, відображена на рис. 2.1.

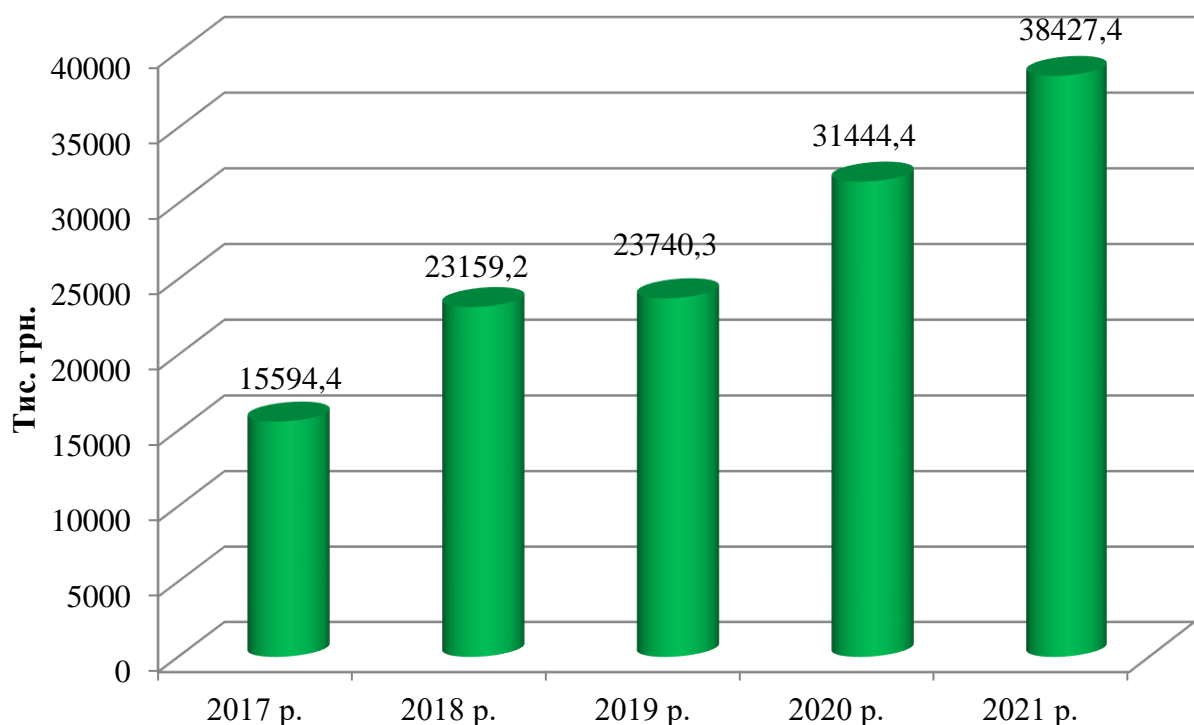

Рисунок 2.1 - Динаміка показника чистого доходу ТзОВ «Укрполь-2005» від реалізації продукції у 2017-2021 рр.

З даних рис. 2.1 приходимо до висновку, що чистий дохід, який був отри-

маний ТзОВ «Укрполь-2005» від реалізації продукції, протягом 2017-2021 рр. відзначався стабільною тенденцією до його зростання, що говорить про позитивні зміни у господарській діяльності досліджуваного підприємства. Так, зокрема, у 2021 році значення показника чистого доходу складало 38427,4 тис. грн., а це більше від значення даного показника у попередньому році на 6983,0 тис. грн., тобто на 22,2%. Порівняно з 2017 роком приріст чистого доходу склав 22833,0 тис. грн., тобто 146,4%.

Підводячи підсумки загальних фінансових показників роботи підприємства, видно, що у досліджуваному періоді сумарні витрати діяльності ТзОВ «Укрполь-2005» перевищували величину чистих доходів, внаслідок чого його робота була збитковою.

Динаміку чистого збитку, який був отриманий товариством у якості кінцевого фінансового результату його роботи, наведено на рис. 2.2.

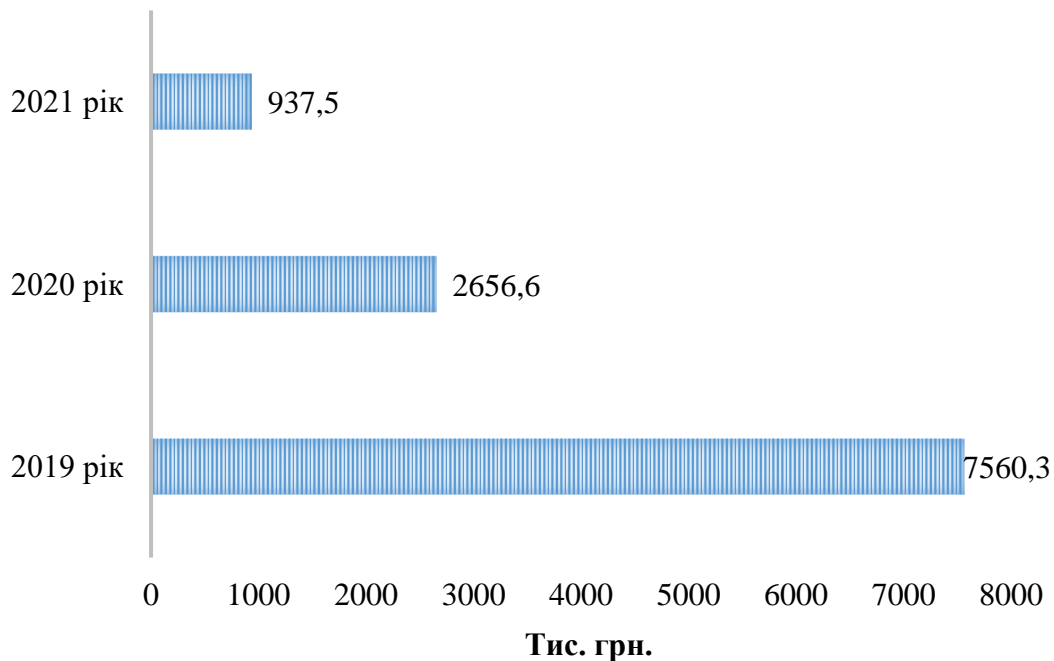

Рисунок 2.2 - Динаміка чистого збитку ТзОВ «Укрполь-2005» у 2019-2021 роках

Згідно даних рис. 2.2, протягом 2019-2021 років простежувалося стабільне падіння суми збитків ТзОВ «Укрполь-2005». Загалом величина чистих збитків скоротилася у досліджуваному періоді більш як у 8 разів, що є позитивним.

2.2 Аналізування стану виробництва продукції підприємства

ТзОВ «Укрполь-2005» здійснює свою виробничу діяльність як у галузі рослинництва (виробництво зернових й бобових культур), так і тваринництва (виращування бройлерів). Вона також налагодило виробництво комбікормів.

Виробничі потужності підприємства станом на сьогоднішній день – 160 голів разової посадки бройлерів. Є також можливість її розширення до 350 тис. голів птиці.

Динаміка площ посівів сільськогосподарської продукції ТзОВ «Укрполь-2005» наведена на рис. 2.3.

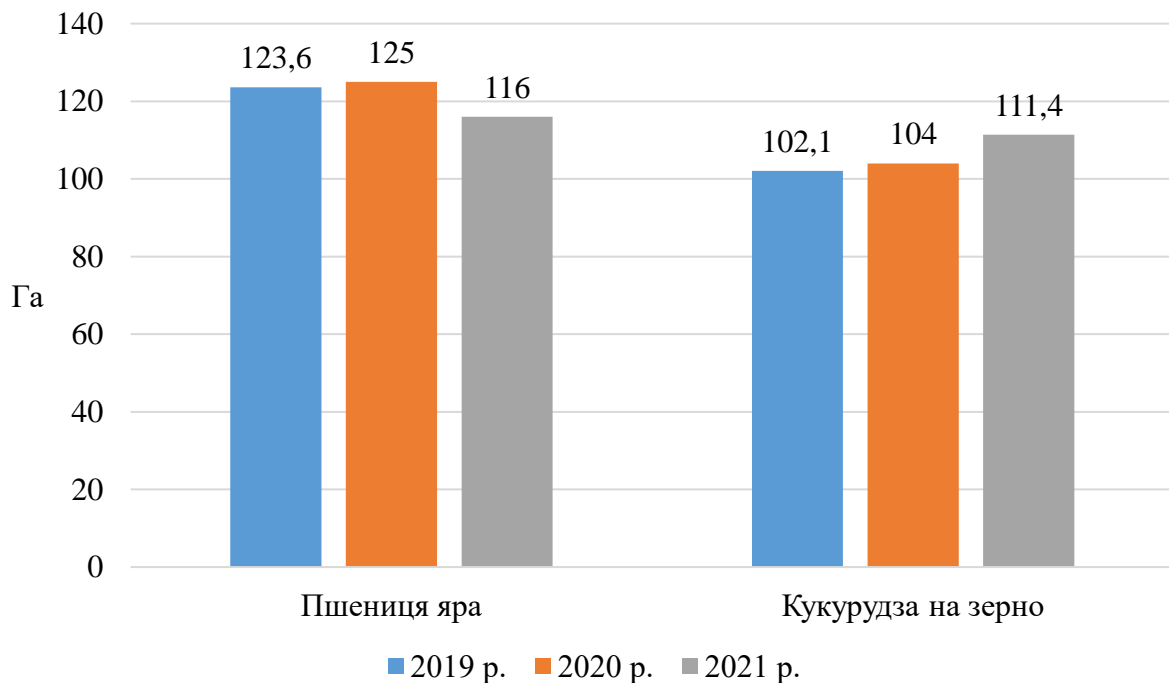

Рисунок 2.3 - Динаміка площ посівів сільськогосподарської продукції ТзОВ «Укрполь-2005»

За даними рисунка 2.3, площі посіву пшениці ярої дещо зросли у 2020 році порівняно з попереднім періодом, а у наступному 2021 році вони скоротилися. Поряд із цим площі посіву кукурудзи на зерно у досліджуваному періоді стабільно зростали.

Дані обсягів виробництва сільськогосподарських культур товариства відображено на рис. 2.4.

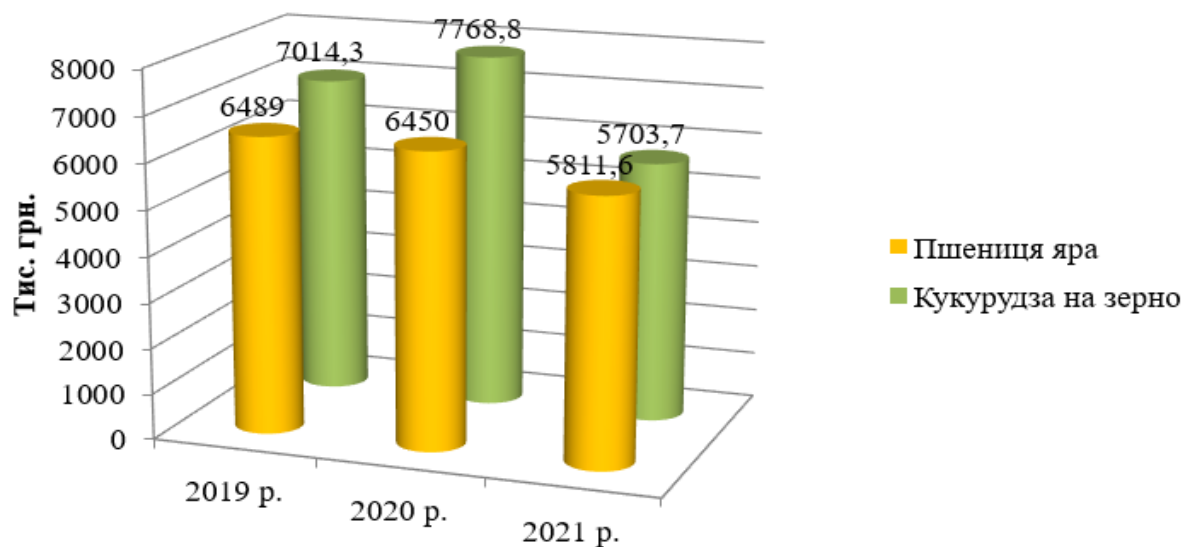

Рисунок 2.4 – Динаміка обсягів виробництва сільськогосподарських культур ТзОВ «Укрполь-2005» у 2019-2021 роках

За даними рис. 2.4 робимо висновок, що у 2019 та 2020 роках виробництво кукурудзи на зерно перевищувало виробництво зерна пшениці ярої, а у 2021 році ситуація змінилася на протилежну. Загалом динаміка виробництва пшениці ярої у 2019-2021 роках відзначалася сталою тенденцією до її зменшення, а кукурудзи на зерно – зростання у 2020 році порівняно з попереднім роком та послідуєчим її падінням у 2021 році.

Інформацію щодо структури собівартості продукції ТзОВ «Укрполь-2005» у 2020 році подано у таблиці 2.1. За даними цієї таблиці, найбільша частка у структурі собівартості продукції ТзОВ «Укрполь-2005» у 2021 році (77,2%) припадала на

продукцію тваринництва, а саме - птицю на м'ясо. Продукція рослинництва відповідно складала 22,8%, включно: яра пшениця – 13,6%, кукурудза на зерно – 9,2%.

Таблиця 2.1 - Структура собівартості продукції ТзОВ «Укрполь-2005» у 2021 році

Вид продукції	Значення собівартості, тис. грн.	Частка у загальній величині собівартості продукції, %
1. Продукція рослинництва разом з них:	8298,6	22,8
а) пшениця яра	4939,9	13,6
б) кукурудза на зерно	3358,7	9,2
2. Продукція тваринництва (птиця на м'ясо)	28071,2	77,2
Всього	36369,8	100

Особливості динаміки витрат, яка були здійснені ТзОВ «Укрполь-2005» у ході здійснення його виробничо-господарської діяльності протягом 2017-2021 років, можуть бути простежені за допомогою даних рис. 2.5.

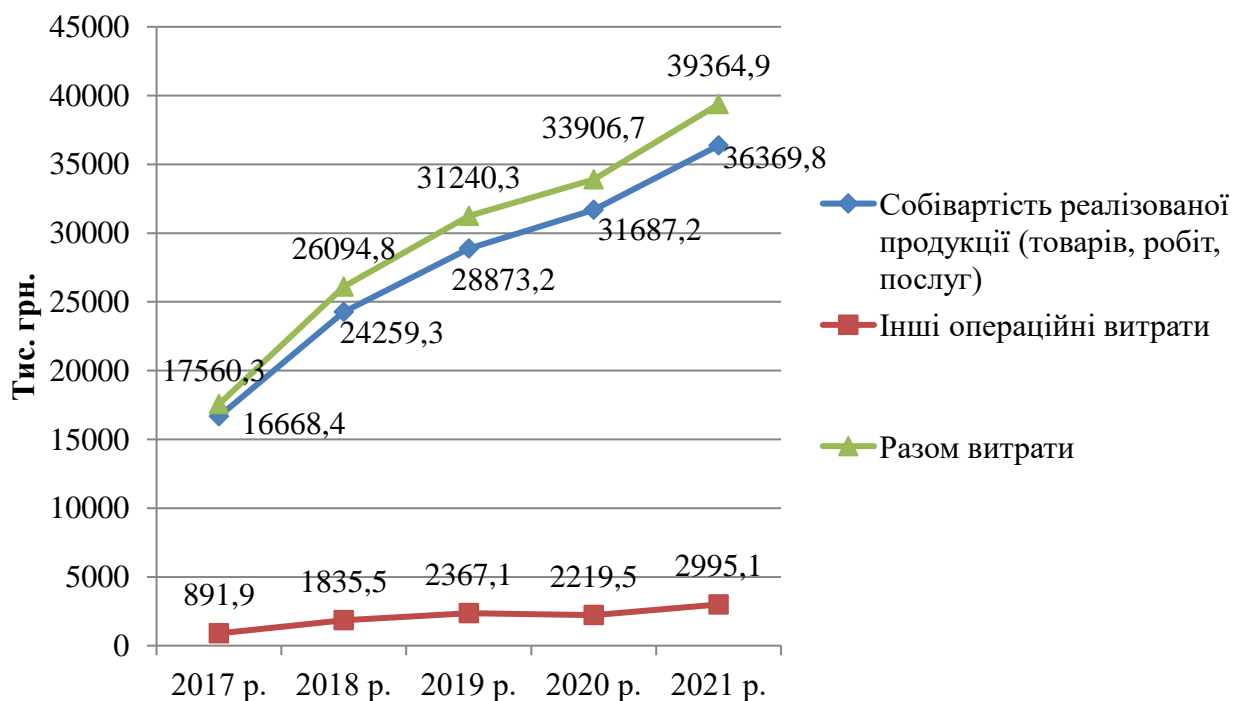

Рисунок 2.5 - Динаміка витрат ТзОВ «Укрполь-2005» у 2017-2021 роках

Згідно даних рис. 2.5, собівартість реалізованої продукції ТзОВ «Укрполь-2005» протягом періоду 2019-2021 років зростала. Загалом темпи її росту дорівнювали 2,18 разів.

Подібна тенденція була також характерна і для сумарних витрат даного підприємства, які протягом даного періоду зросли у 2,24 рази. Значення інших операційних витрат товариства при цьому також збільшувалися, за винятком 2020 року, коли їх значення зменшилося на 147,6 тис. грн. (на 6,2%).

Динаміка структури операційних витрат підприємства у 2020-2021 роках показана на рис. 2.6.

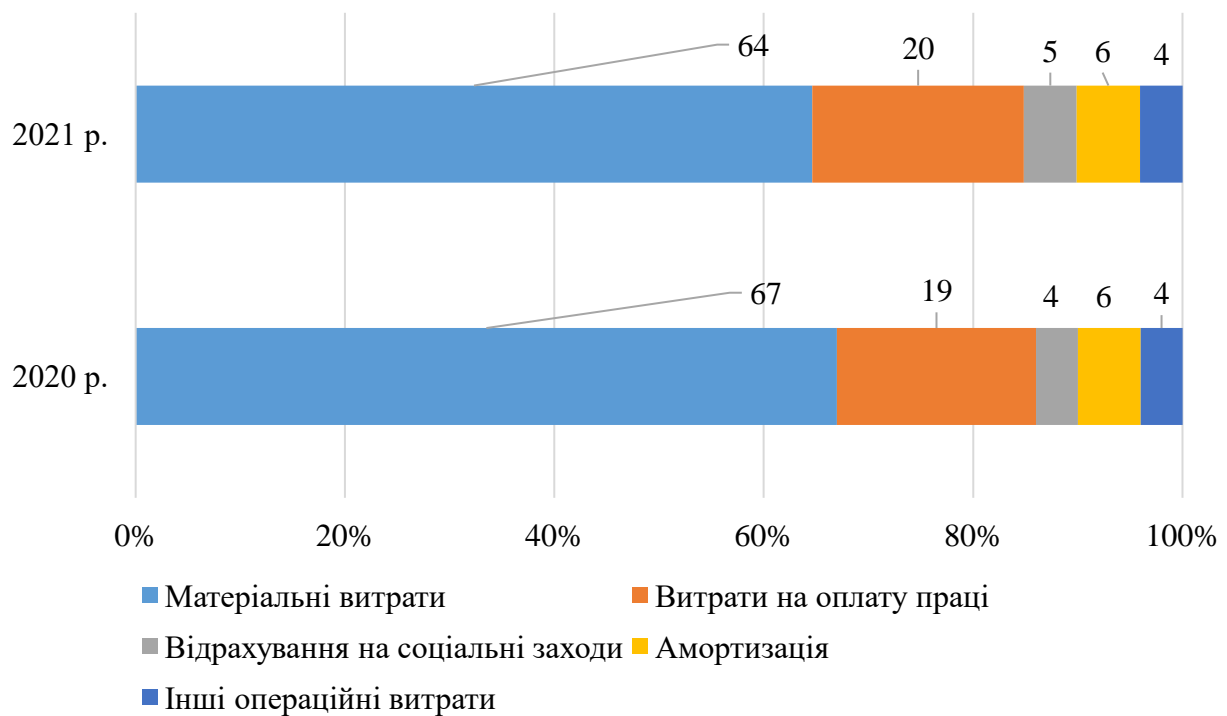

Рисунок 2.6 - Динаміка структури операційних витрат ТзОВ «Укрполь-2005» у 2020-2021 роках

З даних рис. 2.6 робимо висновок, що матеріальні витрати ТзОВ «Укрполь-2005» займали найбільшу частку у структурі його операційних витрат, при цьому у 2021 році відбулося її зменшення на 3% до рівня 64%. Друге місце за часткою в загальних операційних витратах товариства належало витратам на оплату праці, що у 2020 році займали 19%, причому у наступному році їх частка зроста

на 1%, як і відрахувань на соціальні заходи. Частка витрат на амортизацію та інших операційних витрат не змінилася протягом досліджуваного періоду (відповідно 6% та 4%).

2.3 Оцінка складових виробничого потенціалу ТзОВ «Укрполь-2005» та ефективності їх використання

Основні фонди ТзОВ «Укрполь-2005» виступають невід’ємною складовою формування виробничого потенціалу досліджуваного підприємства, оскільки вони безпосередньо впливають на можливість одержання запланованих результатів виробництва продукції і надання послуг. Від рівня використання наявних потужностей, ступеня фізичного й морального зносу основних фондів залежить продуктивність діяльності товариства, а також фінансові показники його функціонування.

До ключових завдань, які ставляться у процесі господарської діяльності ТзОВ «Укрполь-2005», відносяться: забезпечення потреб виробництва необхідними для цього сучасними основними фондами, створення умов їх успішної експлуатації згідно із встановленими технічними вимогами, здійснення процесів відтворення основних фондів, оцінка й пошук шляхів підвищення ефективності їх використання.

Показники динаміки основних засобів ТзОВ «Укрполь-2005» у 2019-2021 роках показані у табл. 2.2. Згідно даних цієї таблиці, динаміка основних засобів товариства у 2019-2021 роках відзначалася тенденцією до зростання їх величини, що було характерно як для вартісних показників ОФ загалом, так і для їх активної частини. Це розцінюється як позитивне явище, оскільки говорить про нарощення потенціалу основних фондів і можливостей покращення виробничої діяльності підприємства. Загальна сума необоротних активів підприємства у досліджуваному періоді також зростала.

Таблиця 2.2 – Показники динаміки основних засобів ТзОВ «Укрполь-2005» у 2019-2021 роках, тис. грн.

Показники	2019 рік	2020 рік	Абсолютне відхилення 2020 р. від 2019 р.	2021 рік	Абсолютне відхилення 2021 р. від 2020 р.
1 Залишкова вартість основних засобів на кінець року	9827,6	11875,5	2047,9	12906,4	1030,9
2 Первісна вартість основних засобів на кінець року	12366,1	15382,4	3016,3	17454,1	2071,7
3 Знос основних засобів на кінець року	2538,5	3506,9	968,4	4547,7	1040,8
4 Сума необоротних активів	14051,5	16103,0	2051,5	17677,7	1547,7
5 Частка основних засобів у структурі необоротних активів (р.1: р.4 x100%)	69,9	73,7	3,8	73,0	-0,7
6 Сума активів підприємства	42709,8	41393,4	-1316,4	49098,4	7705
7. Частка основних засобів у структурі загальних активів (р.1: р.6 x100%)	23,0	28,7	5,7	26,3	-2,4
8. Середньорічна вартість основних засобів	8794,3	10868,0	2073,7	12391,0	1523,0
9. Середньорічна вартість активної частини основних засобів	5716,3	7171,9	1455,6	8425,9	1254,0

При цьому частка основних засобів у структурі необоротних активів та загальних активів, якими володіє ТзОВ «Укрполь-2005», збільшувалася у 2020 році порівняно з 2019 р. та дещо зменшувалася у наступному, 2021 році. Вартісна ж величина активів підприємства спадала у 2020 році та зростала у 2021 році.

Збільшення суми активів підприємства, як і середньорічної вартості основних засобів та їх активної частини говорить про нарощування виробничого потенціалу товариства.

Для оцінки технічного стану, у якому перебувають основні фонди ТзОВ «Укрполь-2005», використаємо коефіцієнти їх зносу та придатності. При розрахунку коефіцієнта зносу необхідно знайти відношення суми зносу до суми первісної вартості ОФ, а коефіцієнт придатності можна обчислити як відношення залишкової вартості, яку мали основні фонди на певну дату, до їх первісної вартості. Результати розрахунку показників стану основних фондів досліджуваного підприємства відображено на рис. 2.7.

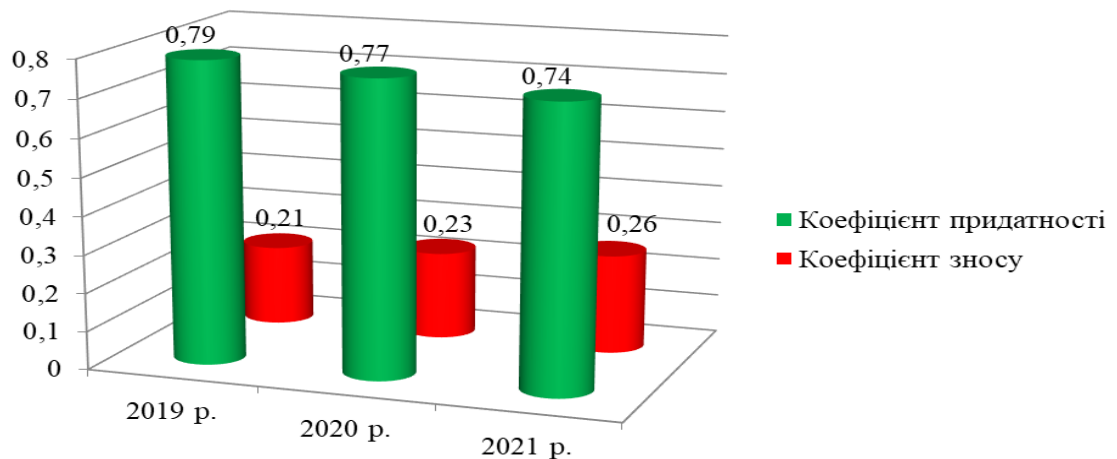

Рисунок 2.7 – Динаміка показників стану основних фондів ТзОВ «Укрполь-2005» протягом 2019-2021 років

За даними рис. 2.7, протягом 2018-2020 років коефіцієнт придатності основних фондів товариства перебував до достатньо високому рівні, що значно перевищував 0,5, а отже, основні фонди товариства перебувають у хорошому технічному стані. При цьому зазначимо, що у досліджуваному періоді дещо зменшувався, а показник зносу зростав, що свідчить про тенденцію до незначного погіршення технічного стану, у якому перебувають основні фонди ТзОВ «Укрполь-2005».

При оцінці стану основних фондів даного підприємства варто також

зосередити увагу на тому, якими причинами була викликана наявна динаміка коефіцієнтів зносу та їх придатності. Зазначимо, що у досліджуваному періоді спостерігалося збільшення суми як залишкової вартості основних засобів, так і первісної вартості, а також суми зносу, про що свідчать дані табл. 2.3. Отже, підприємство здійснює оновлення своїх основних фондів. При цьому темпи зростання зносу були вищими, ніж темпи зростання залишкової вартості, що і зумовило таку динаміку досліджуваних показників зносу та придатності.

При дослідженні показників зносу основних засобів в процесі їх роботи, крім фізичного зношення, слід також брати до уваги й моральний знос основних фондів, який відображається на рівні конкурентоздатності досліджуваного підприємства. Для аналізування динаміки показників, що характеризують ефективність використання ОВФ ТзОВ «Укрполь-2005» у 2018-2020 роках, використаємо дані табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Аналізування динаміки показників, що характеризують ефективність використання ОВФ ТзОВ «Укрполь-2005» у 2019-2021 роках

Показники	2019 рік	2020 рік	Абсолютне відхилення 2020 р. від 2019 р.	2021 рік	Абсолютне відхилення 2021 р. від 2020 р.
1	2	3	4	5	6
1. Фондовіддача ОВФ	2,70	2,89	0,19	3,10	0,21
2. Фондовіддача активної частини ОВФ	4,15	4,38	0,23	4,56	0,18
3. Фондомісткість ОВФ	0,37	0,35	-0,02	0,32	-0,03
4. Фондомісткість активної частини ОВФ	0,24	0,23	-0,01	0,22	-0,01
5. Рентабельність ОВФ (відсотків)	-86,97	-24,44	62,53	-7,57	16,87
6. Рентабельність активної частини ОВФ (відсотків)	-132,25	-37,04	95,21	-11,13	25,91

У таблиці 2.3 відображені результати обчислень показників фондівдачі, фондомісткості, рентабельності ОВФ, а також їх активної частини, що безпосередньо задіяна у процесі виробництва продукції та надання послуг на підприємстві.

При цьому показник фондівдачі ОВФ обчислювався як частка між значеннями обсягів виробництва продукції, надання послуг та середньорічною вартістю основних засобів підприємства і їх активної частини.

З даних табл. 2.3 видно, що у 2019-2021 роках відбувалося стабільне зростання фондівдачі ОВФ ТзОВ «Укрполь-2005» загалом та їх активної частини (відповідно на 0,4 та 0,41). У 2021 році значення фондівдачі ОВФ складало 3,10, а їх активної частини - 4,56. Це позитивно характеризує ефективність використання потенціалу виробничих фондів даного підприємства. Відповідно показник фондомісткості ОВФ, що є оберненим до значення фондівдачі, у досліджуваному періоді спадав – із значення 0,37 у 2019 році до рівня 0,32 у 2021 році. Усе це відбувалося на фоні нарощування обсягів виробництва і збільшення середньорічної вартості ОВФ, що є показником ефективного формування і використання основних фондів. Графічне представлення динаміки фондомісткості та фондівдачі ТзОВ «Укрполь-2005» наведено на рис. 2.8.

Показники рентабельності основних фондів є мірилом прибутковості їх використання. Значення показників рентабельності ОФ розраховувалися як частка між величиною чистого прибутку, отриманого ТзОВ «Укрполь-2005» за відповідний рік, та середньорічною вартістю основних засобів підприємства і їх активної частини. Позитивним для даного підприємства є зменшення збитковості використання основних фондів, про що говорить динаміка показників рентабельності, що були розраховані як для загальної величини ОФ, так і їх активної частини (табл. 2.3). Це, зокрема, було спричинено зменшенням величини чистих збитків товариства у досліджуваному періоді і спостерігалось на фоні нарощування середньорічної вартості основних засобів і їх активної частини, що виступає позитивним явищем.

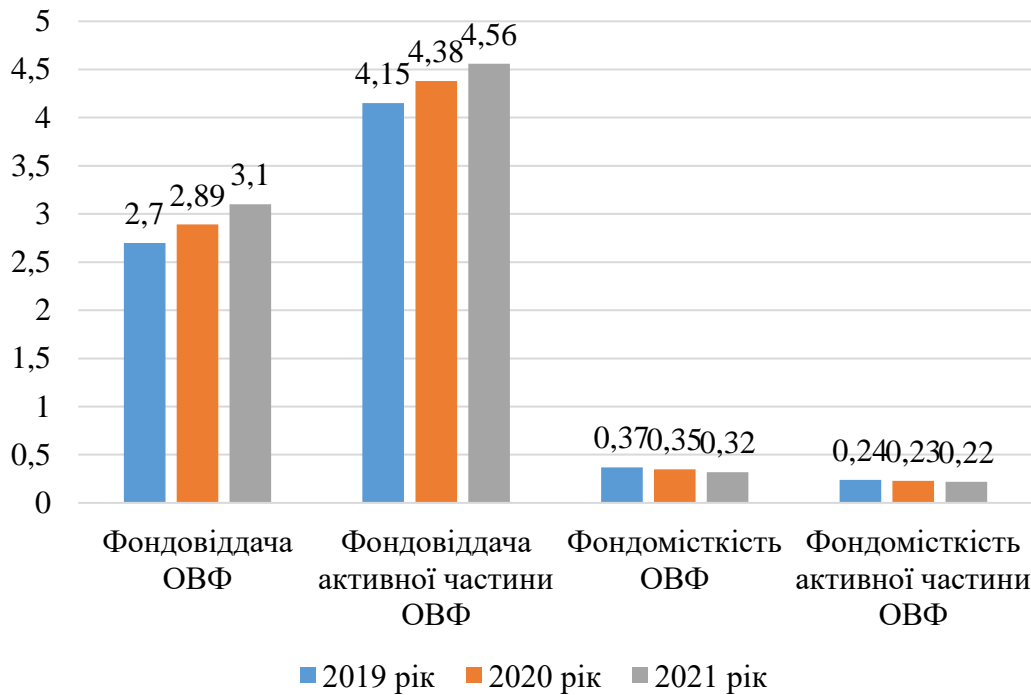

Рисунок 2.8 - Динаміка фондомісткості та фондovіддачі товариства

Необхідною передумовою успішного функціонування підприємства є забезпечення трудовими ресурсами. Станом на початок 2022 року на підприємстві працювало 19 працівників. Керівний склад підприємства включає: директора, двох його заступників, головного бухгалтера, головного техника, головного технолога. Фахівці на підприємстві – це юрист, менеджер, бухгалтери. До робітників підприємства відносяться оператори, трактористи, водії, а також сторож.

Структура персоналу ТзОВ «Укрполь-2005» за професіями наведена на рис. 2.9. Як бачимо з даних цього рисунка, у структурі персоналу ТзОВ «Укрполь-2005» за професіями переважають робітники, при цьому їх частка складає 47,4% від загальної кількості працюючих. Частка керівників дорівнює 31,6%, а фахівців – 21,0%.

Важливою характеристикою, що впливає на використання виробничого потенціалу ТзОВ «Укрполь-2005», є рівень продуктивності праці. Даний показник показує, яку користь приносить підприємству використання ресурсу праці.

Рисунок 2.9 – Структура персоналу ТзОВ «Укрполь-2005»

Кожне підприємство для забезпечення одержання максимальних прибутків та зменшення витрат до мінімуму повинне аналізувати рівень продуктивності праці, а також з'ясувати причини, що можуть призводити до спаду ефективності (це можуть бути незадовільні умови на виробництві, застарілість обладнання, необґрунтована політика мотивації праці).

У результаті оцінки продуктивності праці окремих працівників, виробничих підрозділів та підприємства загалом створюється можливість виявлення слабких місць, а також усунення неефективних методів праці. Це формує передумови для:

- оптимізації бізнес-процесів;
- підвищення ефективності праці;
- скорочення нерациональних витрат на заробітну плату;
- покращення роботи виробничих підрозділів підприємства;
- скорочення часу на виконання поставлених задач.

Продуктивність праці відображає, скільки продукції виготовляється протягом окремих проміжків виробничого процесу або за визначений період, чи скільки задач було виконано певним робітником. Для оцінки забезпечення ТзОВ «Укрполь-2005» трудовими ресурсами й ефективності їх використання протягом 2018-2020 років використаємо дані табл. 2.4.

Таблиця 2.4 - Показники забезпечення ТзОВ «Укрполь-2005» трудовими ресурсами й ефективності їх використання протягом 2019-2021 років

Показники	2019 рік	2020 рік	Абсолютне відхилення 2020 р. від 2019 р.	2021 рік	Абсолютне відхилення 2021 р. від 2018 р.
1	2	3	4	5	6
1. Обсяг виробництва продукції, послуг, тис. грн.	23740,3	31444,4	7704,1	38427,4	6983,0
2. Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	15	15	0	15	0
3. Річний виробіток продукції одним працівником, тис. грн./особу	1582,7	2096,3	513,6	2561,2	464,9
4. Відпрацьований в середньому одним працівником за рік фонд робочого часу, люд.-год.	1825,4	1845,1	20,0	1862,8	17,7
5. Відпрацьований всіма працівниками за рік фонд робочого часу, люд.-год.	27381,0	27676,5	295,5	27942,0	265,5
5. Трудомісткість продукції, люд.-год/ тис. грн.	1,15	0,88	-0,27	0,72	-0,16

Із даних таблиці 2.4 видно, що у чисельності працюючих на підприємстві протягом досліджуваного періоду змін не відбулося, вона залишалася на рівні 15

чоловік. Внаслідок зростання обсягів виробництва продукції і послуг у 2020 році річний виробіток продукції одним працівником ТзОВ «Укрполь-2005» зріс на 513,6 тис. грн., а у наступному році – на 464,9 тис. грн. до рівня попереднього року, що позитивно характеризує ефективність використання трудових ресурсів товариства.

Відповідно до стабільності чисельності працівників, загальні зміни фонду відпрацьованого всіма працівниками ТзОВ «Укрполь-2005» за рік робочого часу відбулися за рахунок зростання величини фонду робочого часу, що був відпрацьований в середньому одним працівником за рік, причому цей показник стабільно зростав – на 20,0 люд.-год. у 2020 році до рівня попереднього року і на 17,7 люд.-год. у 2021 році.

Трудомісткість — це тривалість часу, що витрачений на виготовлення продукції чи надання послуги. Цей показник у ТзОВ «Укрполь-2005» зменшувався протягом 2019-2021 років (на 0,27 люд.-год/ тис. грн. у 2020 р. та на 0,16 люд.-год/ тис. грн. у 2021 році).

Отже, динаміка показників виробітку та трудомісткості свідчать про зростання продуктивності праці та відповідно більш ефективне використання виробничих ресурсів ТзОВ «Укрполь-2005».

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЗОВ «УКРПОЛЬ-2005»

3.1 Впровадження виробництва біогазу як перспективний напрям покращення використання виробничого потенціалу підприємства

Одним з перспективних напрямів покращення використання виробничого потенціалу ТЗОВ «УКРПОЛЬ-2005» розглядається впровадження установки по виробництву біогазу. Слід зазначити, що біогаз є різновидом біопалива, який утворюється у процесі ферментації біомаси, що може мати різноманітне походження. Зокрема, у якості сировини, що використовується для подальшого процесу бродіння, може виступати гній, рештки рослин, побутові й харчові відходи та інші органічні речовини. Утворення біогазу (тобто процес «метанового бродіння»), проходить за участю різних видів бактерій, завдяки яким відбуваються біохімічні реакції, що включають розкладання біомаси і процеси метанового бродіння.

У біогазових установках відбувається утворення біогазу. Він складається з наступних речовин:

- а) метан – біля 50-70%;
- б) вуглекислий газ (CO_2) -30-40%;
- в) водень, сірководень, оксид вуглецю (CO , або чадний газ) та аміак. Ці речовини представлені у складі біогазу у незначних частках.

Енергетична цінність біогазу залежить від того, який у ньому відсоток метану. Повноцінне перетворення природнього газу на біогаз вимагає проведення його від водню, сірки, інших домішок та збагачення метаном, у результаті чого отримується біометан.

Безпосередньо самі біогазові установки є закритими резервуарами, без доступу повітря, де проходить процес утворення біогазу. Біогазова станція — це комплекс, що, окрім біогазової установки, включає когенератор та інші

елементи, що використовуються для здійснення переробки органічних відходів з метою видобутку біогазу з них та подальшого перетворення біогазу на різні види енергії, зокрема, електричну, теплову та інші.

Прогнозуємо, що перевагами впровадження біогазового виробництва на ТзОВ «Укрполь-2005» будуть виступати:

- отримання природного газу (метану), що може бути використаний як для власних потреб товариства, так і для реалізації на сторону;
- одержання органічних добрив у якості побічного продукту, що може бути застосований для підживлення полів даного господарства, що сприятиме підвищенню врожайності, або може бути спрямований для продажу;
- отримання енергії (електричної, теплової), що продукується під час метанового бродіння;
- вирішення екологічних проблем завдяки відсутності як одного з результатів ведення тваринницького бізнесу будь-яких шкідливих відходів, зменшення викидів метану в атмосферу і тим самим запобігання підвищення температури повітря на планеті, що є загрозливим явищем для людства;
- повне використання різних видів матеріальних ресурсів товариства задля одержання економічної вигоди.

Перевагою біогазу є також те, що при його виробництві використовується біологічна сировина, при цьому не відбувається накопичення природного газу у земній атмосфері, що попереджує виникнення парникового ефекту, як у разі видобутку природного газу. Також біогаз - це відновлюване джерело енергії, тому не здійснюється його вичерпування, що є характерним для родовищ природного газу й нафти. Позитивним для підприємства при впровадженні роботи біогазової установки є те, що виробництво біогазу проходить недалеко від місць його споживача, а так як розміщення сировини, що застосовується при його виробництві, здійснюється територіально недалеко. Тому при цьому мінімізуються транспортні витрати, пов'язані з даним виробництвом.

Враховуючи переваги біогазу, вважаємо, що введення у дію ТзОВ «Укрполь-2005» біогазової установки буде достатньо перспективним.

На рис 3.1 представлено схему роботи біогазової установки.

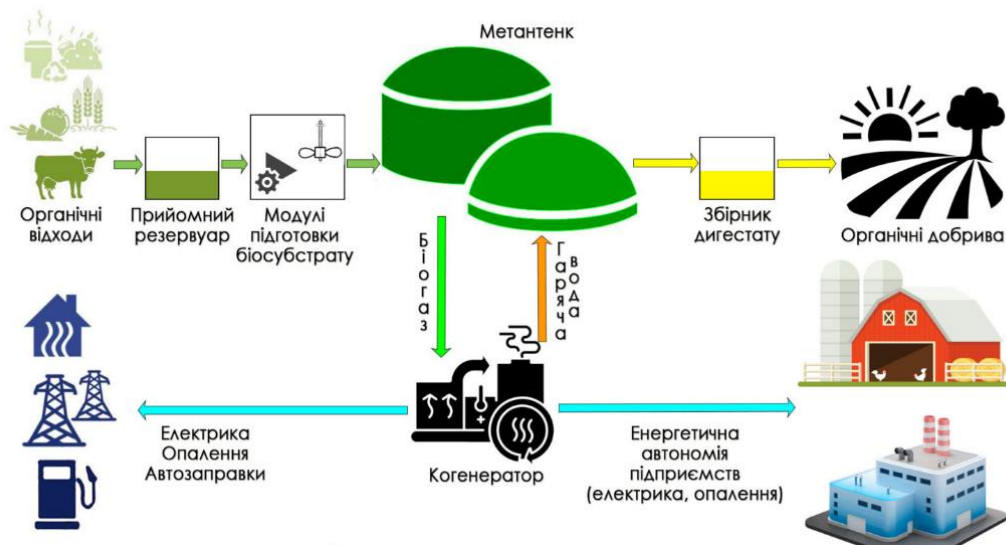

Рисунок 3.1 – Схема роботи біогазової установки [21]

Особливої уваги вимагає такий аспект роботи біогазової установки як сировинне забезпечення. Тому одержання оптимального економічного ефекту, який буде очікуватися від роботи біогазової установки, підприємство також може налагодити на взаємовигідних умовах співпрацю із іншими господарствами, що мають подібний профіль діяльності, населенням тощо. Це також буде виступати запорукою можливості реалізації продуктів, що одержані у ході біогазового виробництва.

Важливим аспектом впровадження установки на підприємстві буде досягнення якісного перероблення органічних відходів у біосубстрат або біосуспензію, що згодом зможуть виступати як сировина при виробництві біогазу. При цьому досягнення високої продуктивності БГУ, збільшення кількості біогазу на виході будуть залежати від того, наскільки ефективно проходить підготовка біосубстрату.

Результатом бродіння, що відбувається в процесі роботи біогазової установки, є утворення екологічно чистих біодобрив, до складу яких входить цінний гумус. Ці добрива не містять нітратів, а також у їх складі відсутні насіння бур'янів, різноманітна патогенна мікрофлора. Внесення цих добрив на полях

підприємства призведе до значного зменшення необхідності внесення мінеральних добрив, які є достатньо дорогими. Дані добрива характеризуються стійкістю до вимивання поживних елементів з ґрунту, чинять сприятливий екологічний вплив на нього.

Отже, в результаті впровадження біогазової установки ТзОВ «Укрполь-2005» буде мати змогу отримувати ефективні добрива, що можуть бути одразу використані для підживлення ґрунтів на земельних площах, що використовуються підприємством. Це буде сприяти підвищенню врожайності сільськогосподарських культур, які вирощуються даним товариством. Також буде можливість реалізації добрив на сторону.

Впровадження біогазової установки ТзОВ «Укрполь-2005», яка буде виконувати функцію очисних споруд, сприятиме зниженню рівня бактеріологічного й хімічного забруднення навколишнього середовища. Отже, загалом даний захід призведе до скорочення витрат ТзОВ «Укрполь-2005» на здійснення виробництва ним сільськогосподарської продукції, а також сприятиме збереженню ґрунтів від негативного впливу людської діяльності, значно покращить їх структуру, матиме значний екологічний ефект.

Проведемо прогностичну оцінку економічної привабливості пропонованого об'єкту за конкретних умов й особливостей діяльності досліджуваного підприємства для прийняття рішення щодо доцільності будівництва біогазової установки ТзОВ «Укрполь-2005».

Початкові витрати даного проєкту прогнозуються на рівні 1020 тис. грн., включаючи усі необхідні затрати, що потрібні для здійснення закупівлі устаткування біогазової установки, витрати на здійснення будівництва реактора, встановлення систем його обігріву, устаткування для забезпечення змішування, перекачки зброженої маси, встановлення систем автоматики, проведення утеплення та герметизація установки тощо.

Тоді річна сума амортизаційних витрат при терміні використання установки 15 років складатиме 68,0 тис. грн. (1020 тис. грн.: 15 р.).

Функціонування біогазової установки повинне забезпечуватися у якості технологічно продуманої системи, використання якої потребує відповідних підходів та необхідності здійснення певних експлуатаційних витрат. Зокрема, в процесі її експлуатації на ТзОВ «Укрполь-2005» обов'язково слід буде налагодити:

- контроль якості сировинного забезпечення, підготовки та подачі біомаси;
- моніторинг роботи систем біогазової установки та її устаткування;
- контроль здійснення виробничих процесів;
- своєчасне здійснення технічного обслуговування (заміна діючих фільтрів, здійснення контролю та заміну масел тощо).

При цьому плануємо залучити трьох працівників, який будуть здійснювати контроль якості сировини, моніторинг роботи систем біогазової установки та виробничих процесів. Витрати, що будуть здійснюватися підприємством на оплату їх праці (Зоп), складатимуть при місячній величині заробітної плати 11200 грн.:

$$\text{Зоп.} = 11200 \times 3 \times 12 = 403200 \text{ грн.}$$

Нарахування на заробітну плату даних працівників (Нзп), враховуючи, що ставка єдиного соціального внеску становить 22%:

$$\text{Нзп} = 403200 \times 0,22 = 88704 \text{ грн.}$$

У табл. 3.1 наведені прогнозовані річні витрати, що пов'язані із використанням установки по виробництву біогазу. Вони включають витрати на електроенергію, забезпечення оплати праці персоналу, який буде задіяний у процесі забезпечення роботи установки, нарахування на заробітну плату, проведення амортизації, витрати на технічне обслуговування біогазової установки та інші витрати.

Таблиця 3.1 – Прогнозовані річні поточні витрати ТзОВ «Укрполь-2005» при використанні установки по виробництву біогазу

Вид витрат	Сума витрат (тис. грн.)
1. Витрати на електроенергію	2,7
2. Оплата праці персоналу	403,2
3. Нарахування на заробітну плату	88,7
4. Амортизація	68,0
5. Витрати на обслуговування біогазової установки та інші витрати	72,5
Разом витрат	635,1

Згідно даних табл. 3.1, загальна величина прогнозованих річних поточних витрат ТзОВ «Укрполь-2005» на використання установки по виробництву біогазу, буде рівною 635,1 тис. грн.

Використання біогазової установки буде здійснюватися при завантаженості сировиною 3,2 т/добу. Обслуговування роботи біогазової установки при такій переробці відходів буде передбачати необхідність використання 26,6 куб. м біогазу та 2,2 кВт електроенергії на добу.

Економічна віддача проекту впровадження біогазової установки буде досягатися за рахунок того, що ТзОВ «Укрполь-2005» одержить наступні результати економічні від одержання:

1) біогазу. Добовий вихід біогазу запропонованої для впровадження установки становитиме 56 куб. м /добу, а його ціна передбачається на рівні 6,7 грн/ куб. м. Тоді річна сума чистого доходу даного підприємства, яку планується одержати від реалізації біогазу, буде рівна:

$$\text{ЧД б.г.} = 56 \text{ куб. м /добу} \times 365 \text{ днів} \times 6,7 \text{ грн/ куб. м.} = 136948,0 \text{ грн.};$$

2) електроенергії. Її вихід у процесі роботи установки по виробництву біогазу становитиме 39 кВт / добу. Тоді річний вихід електроенергії буде

становити 14235,0 кВт (39 кВт / добу x 365 днів), а сума чистого доходу підприємства від виробництва даного енергоресурсу при ціні 4,9 грн./кВт («зелений тариф») складатиме:

$$\text{ЧД ел.} = 14235,0 \text{ кВт} \times 4,9 \text{ грн./кВт} = 69751,5 \text{ грн.};$$

3) теплова енергія. Біогазова установка дозволить одержувати за добу 6,5кВт теплової енергії. Враховуючи це, річне виробництво теплової енергії буде дорівнювати 2372,5 кВт (6,5 кВт / добу x 365 днів). Тоді вартість отриманої у результаті проєкту теплової енергії при її ціні 6,2 грн./кВт буде становити:

$$2372,5 \text{ кВт} \times 6,2 \text{ грн./кВт} = 14709,5 \text{ грн.};$$

4) сухі біодобрива. Їх добове виробництво буде становити 0,16 т, а річне - 58,4 т. Сума чистого доходу, отриманого від реалізації сухих біодобрив, при їх ціні 5325 грн./т, складатиме:

$$58,4 \text{ т} \times 5325 \text{ грн./т} = 310980 \text{ грн.};$$

5) рідкі біодобрива. Планується, що робота біогазової установки буде забезпечувати їх виробництво в обсязі 0,26 м³ /добу та відповідно 94,9 м³ /рік. Тоді чистий дохід ТзОВ «Укрполь-2005» від продажу рідких біодобрив при їх ціні 4560 грн./м³ буде рівний:

$$94,9 \text{ м}^3 \times 4560 \text{ грн./м}^3 = 432744 \text{ грн.}$$

Результати вище здійснених обчислень відображено у табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Розрахунок прогнозованого річного чистого доходу ТзОВ «Укрполь-2005» від виробництва енергоресурсів та біодобрив при використанні пропонованої біогазової установки

Вид ресурсів	Одиниці виміру	Річне виробництво	Ціна за одиницю (грн.)	Вартість (грн.)
Біогаз	м ³	20440,0	6,7	136948,0
Електроенергія	кВт	14235,0	4,9	69751,5
Теплоенергія	кВт	2372,5	6,2	14709,5
Сухі біодобрива	т	58,4	5325	310980
Рідкі біодобрива	м ³	94,9	4560	432744
Всього				965132,5

За даними табл. 3.2 підсумуємо прогнозні річні доходи від різних видів ресурсів, що очікується отримати підприємством за один рік експлуатації установки – вони рівні 965,1 тис. грн. Розрахунок чистого прибутку та грошових потоків проекту містить табл. 3.3.

Таблиця 3.3 - Розрахунок річних сум чистого прибутку та грошових потоків проекту впровадження біогазової установки на ТзОВ «Укрполь-2005»

Показники	Сума, тис. грн.
1. Прогнозований річний чистий дохід	965,1
2. Річні поточні витрати	635,1
3. Прибуток до оподаткування	330,0
4. Податок на прибуток	59,4
5. Чистий прибуток	270,6
6. Річні амортизаційні відрахування	68,0
7. Річний грошовий потік (р.5 + р.6)	338,6
8. Сума дисконтованих грошових потоків (відсоткова ставка рівна 19% річних)	1652,0

З табл. 3.3 видно, що обсяг річного прибутку, який ТзОВ «Укрполь-2005» одержить в результаті впровадження біогазової установки, буде становити 270,6 тис. грн. Річний грошовий потік при цьому дорівнюватиме 338,6 тис. грн., а сума дисконтованих грошових потоків за період реалізації проєкту (15 років) при відсотковій ставці 19% річних - 270,6 тис. грн.

Визначимо прогнозну величину сумарних грошових потоків проєкту, враховуючи, що термін експлуатації біогазової установки - 15 років, а дисконтна ставка проєкту рівна 19%.

$$\begin{aligned} \text{ГПд} &= 338,6/(1+0,19)^1 + 338,6/(1+0,19)^2 + 338,6/(1+0,19)^3 + 338,6/(1+0,19)^4 \\ &+ 338,6/(1+0,19)^5 + 338,6/(1+0,19)^6 + 338,6/(1+0,19)^7 + 338,6/(1+0,19)^8 + \\ &338,6/(1+0,19)^9 + 338,6/(1+0,19)^{10} + 338,6/(1+0,19)^{11} + 338,6/(1+0,19)^{12} + \\ &338,6/(1+0,19)^{13} + 342,9/(1+0,19)^{14} + 338,6/(1+0,19)^{15} = \\ &= 284,5 + 239,1 + 200,9 + 168,8 + 141,9 + 119,2 + 100,2 + 84,2 + 70,8 + 59,5 \\ &+ 50,0 + 43,0 + 35,3 + 29,7 + 24,9 = 1652,0 \text{ тис. грн.} \end{aligned}$$

З метою оцінювання економічної доцільності запропонованого проєкту доцільно обчислити такі показники:

1) термін окупності, тобто часовий інтервал, який триває від початку втілення проєкту до моменту, коли грошовий потік від проєкту стає додатнім і далі приносить віддачу. При цьому доцільно розрахувати:

а) простий термін окупності (цей показник не враховує часового чинника зміни вартості грошей). Для даного проєкту він приблизно рівний 3 роки;

б) дисконтований, що розрахований на базі дисконтованих грошових потоків. Дана методика передбачає врахування зміни вартості грошей у різні періоди часу. Дисконтований період проєкту впровадження біогазової установки рівний 4 роки 11 міс.;

2) чисту теперішню вартість проєкту (NPV), що є різницею сумарних дисконтованих грошових потоків та початкових витрат проєкту:

$$NPV = 1652,0 - 1020,0 = 632,0 \text{ тис. грн.};$$

3) індекс прибутковості (PI), що є відношенням сумарних дисконтованих грошових потоків до величини початкових витрат проєкту:

$$PI = 1652,0 : 1020,0 = 1,62;$$

4) внутрішня ставка дохідності проєкту (IRR), яка є тією відсотковою ставкою, яка урівноважує величину початково інвестованих коштів та сумарну величину теперішніх вартостей отриманих від даного проєкту грошових потоків. Для нашого проєкту цей показник рівний 32% (його обчислення здійснювалися із використанням таблиць теперішньої вартості анuitету, з врахуванням періоду реалізації проєкту 15 років). Значення розрахованих вище показників відображено у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Показники оцінювання економічної доцільності проєкту впровадження установки з виробництва біогазу на ТзОВ «Укрполь-2005»

№ п/п	Показник	Значення показника
1.	Простий період окупності, років	3
2.	Дисконтований період окупності, років	4,9
3.	Чиста теперішня вартість, тис. грн.	632,0
4.	Індекс прибутковості	1,62
5.	Внутрішня ставка дохідності, %	32

На основі даних табл. 3.4 робимо висновок, що даний проєкт є економічно виправданим, так як простий і дисконтований періоди окупності знаходяться у прийнятних межах (відповідно 3 роки та 4 роки 11 міс.), що значно менше від періоду втілення проєкту – 15 років. Значення чистої теперішньої вартості складає 632,0 тис. грн., а це суттєво перевищує нульове значення і є позитивною

характеристикою проєкту. Показник індексу прибутковості дорівнює 1,62, що значно більше одиниці і також є позитивним.

Внутрішня ставка дохідності становить 32%, що є достатньо високим значенням прибутковості вкладених у проєкт інвестицій. Тому на основі проведеного аналізування ефективності проєкту впровадження біогазової установки на ТзОВ «Укрполь-2005» вносимо рекомендації щодо його прийняття.

3.2 Заходи із впровадження виробництва ТзОВ «Укрполь-2005» паштетної продукції з курячого м'яса

Сучасний період суспільного життя відзначається наявністю постійної психоемоційної напруги, а також несприятливим екологічним впливом зовнішнього середовища. У цих умовах відсутність збалансованого жиру-вуглеводного харчування є вагомим чинником погіршення здоров'я значної частини населення України, зниження його адаптаційного потенціалу й працездатності, виснаження захисних сил людського організму. Науковці стверджують, що багато хвороб «цивілізації» спричинені, зокрема, дефіцитом повноцінних білків, поліненасичених жирних кислот, антиоксидантів, харчових волокон, мінеральних речовин і вітамінів [30]. Враховуючи це, актуальним та необхідним на сьогоднішній день є здійснення розроблення і впровадження у виробництво продуктів, що виготовлені з використанням якісної тваринної сировини, а також рослинних компонентів, що відзначаються високим вмістом білка та біологічно активних речовин.

Серед продукції, яка користується на даний час достатнім попитом на ринку м'ясопереробної промисловості й ресторанного господарства, вагома частина належить паштетам. М'ясні паштети є гомогенізованими продуктами пастоподібної консистенції, що виготовлені на основі м'яса або субпродуктів, до яких здійснюється додавання жировмісної сировини (вершкового масла, сала, збалансованих жирових композицій), а також пасерованих овочів, солі, молока, ароматичних і смакових речовин. На ринку виробляється широкий перелік

м'ясних і м'ясо-рослинних паштетів. Паштети є універсальною їжею, вони набирають широкої популярності у любителів гастрономічних новинок.

У сучасних умовах наявний на ринку асортимент м'ясних і м'ясовмісних виробів, зокрема, паштетів, набуває розширення завдяки використанню у них нетрадиційної сировини. При здійсненні визначення рецептури продукції важливим є оптимальний вибір між співвідношенням та структурною сумісністю окремих компонентів, що забезпечують одержання повноцінних за своїм вмістом харчових інгредієнтів паштетів, які відзначаються хорошими органолептичними властивостями, а також стабільністю при їх зберіганні. Тому підприємствам, які налагоджують використання сучасних технологій виготовлення м'ясної продукції, потрібно звертати особливу увагу на ефективне використання харчових білкових ресурсів, створення комбінованих м'ясопродуктів з оптимальним для споживання людським організмом складом.

Враховуючи вище викладене, пропонуємо впровадити підприємством виробництво курячих паштетів. Для цього ТзОВ «Укрполь-2005» необхідно налагодити сучасне виробництво - високотехнологічний процес, що дозволяє зберегти всю користь продукту і його смакові якості.

При виробництві паштетної продукції підприємство може використовувати низькосортні обрізки, а також субпродукти, які мають невисокі функціональні властивості. При цьому у ролі основної сировини є куряче м'ясо та печінка. Ця сировина використовується в охолодженому стані чи після розморожування. Субпродукти перед надходженням у виробничий процес необхідно вимочувати у холодній воді протягом кількох годин.

Для забезпечення виробництва курячих паштетів на ТзОВ «Укрполь-2005» пропонуємо впровадити спеціальну технологічну лінію, до складу якої входять:

- а) ваги;
- б) стіл для сортування продуктів, лотки;
- в) плита парова;
- г) дозатори м'яса, солі, спецій, овочевих добавок, жиру тощо;

- д) м'ясорізальна машина, обладнання для подрібнення різної сировини;
- е) обладнання для змішування продуктів;
- є) котел для варіння;
- ж) установка для теплової обробки фаршу;
- з) конвейер, фасувальна лінія;
- і) етикетувальний автомат.

Вартість пропонованого комплексу обладнання для виробництва курячих паштетів на ТзОВ «Укрполь-2005» становить 1960,0 тис. грн. Затрати на його доставку складатимуть 10% від вартості (196,0 тис. грн.), а монтаж та введення в експлуатацію – 8% від вартості (156,8 тис. грн.). Тоді загальні витрати, пов'язані із впровадженням обладнання для виробництва курячих паштетів на ТзОВ «Укрполь-2005», рівні 2312,8 тис. грн.

У табл. 3.5 наведено запропоновану рецептуру, згідно якої планується здійснювати виробництво курячого паштету на ТзОВ «Укрполь-2005».

Таблиця 3.5 – Запропонована рецептура виробництва курячого паштету на ТзОВ «Укрполь-2005»

Вид сировини	Одиниця виміру	Витрати сировини
М'ясо курчат-бройлерів	кг	50,0
Сало свинне бокове	кг	7,5
Печінка куряча	кг	70,0
Цибуля ріпчаста	кг	12,0
Морква	кг	10,0
Паста горіха волоського	кг	4,8
Масло вершкове	кг	7,0
Суше молоко	кг	2,5
Бульйон курячий	л	10,0
Яйця курячі (20 шт.)	шт	40
Сіль кухонна харчова	кг	2,0
Цукор	кг	2,0
Перець чорний (мелений)	кг	0,12
Мускатний горіх (мелений)	кг	0,04
Лимонний сік	л	1,0
Тим'ян	кг	0,01

Окрім традиційних добавок (печінка куряча, м'ясо курчат-бройлерів, сало свинне бокове, морква, цибуля ріпчаста, сухе молоко та масло вершкове, яйця, бульйон курячий тощо), запропонована рецептура курячого паштету міститиме горіх волоський, що надаватиме паштету приємного смаку та підвищуватиме цінність даного продукту для здоров'я споживачів.

Прогнозований обсяг виробництва курячих паштетів «Укрполь-2005» з урахуванням продуктивності пропонованого для цього комплексу обладнання ТзОВ становитиме за заміну – 220 кг, а річний обсяг - 57200 кг (220 кг x 260 днів).

Витрати на оплату праці при виробництві курячих паштетів приймаємо у розрахунку необхідності залучення до цього процесу чотирьох працівників, середня місячна заробітна плата яких планується на рівні 11475 грн. Відрахування на соціальні заходи обчислювалися з врахуванням ставки ЄСВ 22%. Розрахунок прогнозованих поточних витрат ТзОВ «Укрполь-2005» на річний обсяг виробництва курячих паштетів наведено у табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – Прогнозовані поточні витрати ТзОВ «Укрполь-2005» на річний обсяг виробництва курячих паштетів

Елементи витрат	Сума, тис. грн.
Сировина	4223,1
Електроенергія	428,4
Витрати на оплату праці	550,8
Відрахування на соціальні заходи	121,2
Амортизація обладнання	462,6
Інші витрати	122,0
Всього виробничих витрат	5676,8
Збутові витрати	443,6
Всього витрат	6351,7

Як видно із таблиці 3.6, прогнозована сума поточних витрат ТзОВ «Укрполь-2005» на річний обсяг виробництва курячих паштетів становитиме 1593,2 кг.

Для обчислення суми річних доходів, яке підприємство зможе одержати від впровадження виробництва курячих паштетів, необхідно врахувати те, що ціна паштетів прогнозується на рівні 128 грн./кг. Тоді сумарний чистий дохід підприємства (добуток ціни та річних обсягів виробництва) складатиме:

$$\text{ЧДп.} = 128 \text{ грн./кг} \times 57200 \text{ кг} = 7321600 \text{ грн.}$$

Розрахунок річних фінансових результатів ТзОВ «Укрполь-2005» від проекту впровадження виробництва курячих паштетів містить табл. 3.7.

Таблиця 3.7 - Розрахунок річних фінансових результатів ТзОВ «Укрполь-2005» від проекту впровадження виробництва курячих паштетів

Показники	Сума, тис. грн.
1. Прогнозований річний чистий дохід	7321,6
2. Річні поточні витрати	6351,7
3. Прибуток до оподаткування	969,9
4. Податок на прибуток	174,6
5. Чистий прибуток	795,3
6. Річні амортизаційні відрахування	462,6
7. Річний грошовий потік (р.5 + р.6)	1257,9
8. Сума дисконтованих грошових потоків при відсотковій ставці 19% річних	3841,6

Обчислення суми дисконтованих грошових потоків запропонованого проекту при відсотковій ставці 19% річних, використовуючи формулу теперішньої вартості грошей, передбачає такі розрахунки:

$$\text{ГПд.п.} = 1257,9/(1+0,19)^1 + 1257,9/(1+0,19)^2 + 1257,9/(1+0,19)^3 + 1257,9/(1+0,19)^4 + 1257,9/(1+0,19)^5 = 1057,1 + 888,3 + 746,5 + 627,3 + 527,1 = 3841,6 \text{ тис. грн.}$$

За даними табл. 3.7 видно, що сума річного прибутку, який прогнозується отримати ТзОВ «Укрполь-2005» у результаті впровадження виробництва курячих паштетів, буде рівна 795,3 тис. грн. Річний грошовий потік при цьому становитиме 1257,9 тис. грн., а сума дисконтованих грошових потоків при відсотковій ставці 19% річних, які планується отримати за час реалізації проєкту, складатиме 3841,6 тис. грн.

Оцінювання економічної доцільності запропонованого проєкту здійснюється на основі розрахунків показників:

1) рентабельності продукції, що визначається шляхом відношення між отриманою величиною прибутку до оподаткування та річною собівартістю продукції (поточними витратами на виробництво):

$$Рп. = 969,9 : 6351,7 \times 100\% = 15,27\%;$$

2) терміну окупності простого, який можна обчислити шляхом знаходження відношення суми загальних початкових витрат, пов'язаних із впровадженням обладнання для виробництва курячих паштетів на ТзОВ «Укрполь-2005», до величини недисконтованих різних грошових потоків:

$$2312,8 : 1257,9 = 1,84 \text{ року};$$

3) терміну окупності дисконтованого. За два роки ТзОВ «Укрполь-2005» зможе повернути 1945,4 тис. грн. (1057,1 тис. грн.+ 888,3 тис. грн.). Для окупності решти початкових вкладень – 367,4 тис. грн. (2312,8 тис. грн.– 1945,4 тис. грн.) знадобиться наступна частина третього року: 0,49 року (367,4 тис. грн./ 746,5 тис. грн.). Отже, термін окупності проєкту дисконтований буде рівний 2,49 року;

4) чистої теперішньої вартості проєкту (NPVп):

$$NPVп = 3841,6 - 2312,8 = 1528,8 \text{ тис. грн.};$$

3) індексу прибутковості (PIп):

$$PI_{п} = 3841,6 : 2312,8 = 1,66;$$

4) внутрішньої ставки дохідності проєкту (IRRп), що у нашому випадку складає біля 46% і є тією ставкою, яка забезпечує рівність початкових інвестицій і суми теперішньої вартості сумарних грошових потоків.

Знайдені значення даних показників наведено у таблиці 3.8.

Таблиця 3.8 – Показники оцінювання економічної доцільності проєкту впровадження виробництва курячих паштетів на ТзОВ «Укрполь-2005»

№ п/п	Показник	Значення показника
1.	Рентабельність продукції, %	15,27
2.	Простий період окупності, років	1,84
3.	Дисконтований період окупності, років	2,49
4.	Чиста теперішня вартість, тис. грн.	1528,8
5.	Індекс прибутковості	1,66
6.	Внутрішня ставка дохідності, %	46

На основі даних табл. 3.8 приходимо до висновку, що даний проєкт є економічно прийнятним, оскільки простий період окупності дорівнює 1,84 року, дисконтований період окупності – 2,49 року, значення чистої теперішньої вартості складає 1528,8 тис. грн. (значно більше від нуля), показник індексу прибутковості дорівнює 1,66, (більше одиниці), що позитивно характеризує даний проєкт з точки зору можливості його реалізації.

3.3 Напрями покращення використання виробничого потенціалу підприємства шляхом впровадження виробництва копчених курей

З метою покращення використання виробничого потенціалу ТзОВ «Укрполь-2005» пропонуємо впровадити виробництво копчених курей.

Холодне копчення м'яса забезпечує продуктам набуття пікантного смаку, приємного аромату, а також тривалого терміну зберігання. Процес холодного копчення передбачає процес обкурювання сировини димом, температура якого складає від 18 до 25 градусів. Завдяки цьому відбувається зневоднення їжі та її насичення коптильними речовинами, що здійснюють антисептичну дію на продукт. Процес, що полягає в обробці тушок курей з використанням холодного способу, передбачає собою безперервне здійснення подачі холодного диму у камеру, в якій знаходяться підвішені продукти. Дим при цьому повинен бути негустим, він отримується у процесі тління стружки, трісок чи тирси.

Пропонуємо ТзОВ «Укрполь-2005» використати якісне професійне обладнання, яке буде забезпечувати процес холодного копчення курей, яке буде надавати змогу рівномірній подачі диму протягом періоду копчення. Потрапляючи під дію низькотемпературного диму, продукт насичується парами оцтової та мурашиної кислоти, фенолами, смолами, деякими альдегідами. При цьому відбувається всихання продукту, але в ньому залишаються жири, і у результаті спостерігається помітне покращення смакових властивостей продукції.

Температура усередині камери холодного копчення не повинна перевищувати 25 градусів. Протягом копчення вона просочується елементами горіння, звільняючись при цьому від зайвої вологи. Процесу холодного копчення курей повинна передувати обробка сіллю протягом декількох діб.

Для забезпечення виробництва копчених курей на ТзОВ «Укрполь-2005» необхідно закупити наступне виробниче обладнання:

- ваги платформні;
- стіл виробничий;
- ванни для маринування тушок курей;
- ванни для промивки від маринаду;
- вішалки з гаками, призначені для просушування та пров'ялювання тушок;
- коптильня електрична;
- шафа для дозрівання м'яса;

- вакуум-пакувальна машина;
- етикетувальний автомат.

Витрати на дане виробниче обладнання відображено у табл. 3.9.

Таблиця 3.9 – Витрати на придбання виробничого обладнання для виробництва копчених курей

Найменування	Кількість обладнання	Ціна, грн.	Вартість, грн.
Ваги платформні	1	7690	7690
Стіл виробничий з нержавіючої сталі	2	3800	7600
Ванна мийна двохсекційна	2	6 750	13500
Вішалки з гаками для просушування та пров'ялювання тушок	2	14946	29892
Електрична коптильня	1	140000	140000
Шафа для дозрівання м'яса	1	376612	376612
Вакуум-пакувальна машина	2	64538	129076
Етикетувальник напівавтоматичний	1	63296	63296
Всього			767666

Згідно даних табл. 3.9, вартість закупівлі пропонованого обладнання для виробництва копчених кур на ТзОВ «Укрполь-2005» складатиме 767,7 тис. грн.

Також потрібно врахувати наступні види витрат:

- витрати на доставку обладнання (Вд. коп.), що приймаються на рівні 10% від його вартості:

$$\text{Вд. коп.} = 767,7 \times 10\% / 100\% = 76,8 \text{ тис. грн.};$$

- витрати на монтаж (Вм.коп.) - 5% від ціни обладнання:

$$\text{Вм коп.} = 767,7 \times 5\%/100\% = 38,4 \text{ тис. грн.};$$

- витрати на введення обладнання в експлуатацію (Ве.коп.) – 4% від його ціни:

$$\text{Ве.коп.} = 767,7 \times 4\%/100\% = 30,7 \text{ тис. грн.}$$

Загальні витрати, пов'язані із впровадженням обладнання для виробництва копчених кур - бойлерів на ТзОВ «Укрполь-2005», становлять 913,6 тис. грн.

Ціна 1 кг сирого м'яса бройлера рівна 105 грн. Денне споживання даної сировини на виробничі потреби планується на рівні 160 кг. Тоді річні обсяги використання м'яса бройлера згідно запропонованого проекту складатимуть 41600 кг (160 кг x 260 робочих днів у році).

Вартість спожитої сировини при цьому складатиме:

- на один робочий день – 16800 грн. (105 грн./кг x 160 кг);
- на рік – 4368,0 тис. грн. (16,8 тис. грн./день x 260 днів).

Крім тушок курей, на забезпечення виробничого процесу необхідно здійснювати використання солі, цукру, спецій, сировини для роботи димогенератора тощо. Із врахуванням їх вартості разом річна сума витрат на сировину прогнозується на рівні 4418,0 грн.

Виробничий процес копчення курей, як планується, буде здійснюватися персоналом з двох робітників. Середня величина їх місячної заробітної плати становить 11,5 тис. грн. Нарахування на заробітну плату (ЄСВ) – 22% від суми заробітної плати. Розрахунок прогнозованих поточних витрат товариства на річний обсяг виробництва копчених курей показано у табл. 3.10.

Таблиця 3.10 – Прогнозовані поточні витрати ТзОВ «Укрполь-2005» на річний обсяг виробництва копчених курей

Елементи витрат	Сума, тис. грн.
Сировина	4418,0
Електроенергія	306,5
Витрати на оплату праці	276,0
Відрахування на соціальні заходи	60,7
Амортизація обладнання	470,0
Інші витрати	95,1
Всього виробничих витрат	5626,3
Збутові витрати	506,9
Всього витрат	6133,2

За даними таблиці 3.10, прогнозована сума поточних витрат ТзОВ «Укрполь-2005» на річний обсяг виробництва копчених курей буде рівна 6133,2 тис. грн. Як уже зазначалося, річні обсяги спожитого м'яса бройлера згідно запропонованого проєкту складатимуть 41600 кг. У процесі виробничого процесу маса курей зменшується на 30%. Тоді вихід готової продукції (Вгот.) складатиме:

$$\text{Вгот.} = 41600 \text{ кг} (1-0,3) = 29120 \text{ кг.}$$

Знайдемо суми величину річного чистого доходу (ЧДкоп.), яке підприємство отримає від впровадження виробництва копчених курей. Ціна готової продукції прогнозується на рівні 260 грн./кг. Тоді сумарний чистий дохід підприємства становитиме:

$$\text{ЧДкоп.} = 260 \text{ грн./кг} \times 29120 \text{ кг} = 7571200 \text{ грн.}$$

За даними вище наведеного розрахунку, чистий дохід ТзОВ «Укрполь-2005» від реалізації копченої продукції буде становити 7571,2 тис. грн.

Розрахунок річних фінансових результатів ТзОВ «Укрполь-2005» від проєкту впровадження виробництва курячих паштетів містить табл. 3.11.

Таблиця 3.11 - Розрахунок річних фінансових результатів ТзОВ «Укрполь-2005» від проєкту впровадження виробництва копчених курей

Показники	Сума, тис. грн.
1. Прогнозований річний чистий дохід	7571,2
2. Річні поточні витрати	6133,2
3. Прибуток до оподаткування	1438,0
4. Податок на прибуток	258,8
5. Чистий прибуток	1179,2
6. Річні амортизаційні відрахування	182,7
7. Річний грошовий потік (р.5 + р.6)	1361,9
8. Сума дисконтованих грошових потоків при відсотковій ставці 19% річних	4164,2

З табл. 3.11 робимо висновок, що обсяг річного прибутку, який ТзОВ «Укрполь-2005» планує отримати від проєкту впровадження виробництва курячих паштетів, буде становити 1179,2 тис. грн.

Річний грошовий потік при цьому дорівнюватиме 1361,9 тис. грн., а сума дисконтованих грошових потоків за період реалізації проєкту (15 років) при відсотковій ставці 19% річних - 4164,2 тис. грн.

Знайдемо прогнозу величину сумарних грошових потоків проєкту (ГПкоп.):

$$\text{ГПкоп.} = 1361,9/(1+0,19)^1 + 1361,9/(1+0,19)^2 + 1361,9/(1+0,19)^3 + 1361,9/(1+0,19)^4 + 1361,9/(1+0,19)^5 = 1144,5 + 961,7 + 808,2 + 679,1 + 570,7 = 4164,2 \text{ тис. грн.}$$

Для обґрунтування економічної доцільності запропонованого проєкту проведемо розрахунки показників, які наведені у таблиці 3.12.

Таблиця 3.12 – Показники оцінювання економічної доцільності проєкту впровадження виробництва копчених курей на ТзОВ «Укрполь-2005»

№ п/п	Показник	Значення показника
1.	Рентабельність продукції, %	23,4
2.	Простий період окупності, років	1,73
3.	Дисконтований період окупності, років	2,30
4.	Чиста теперішня вартість, тис. грн.	1814,2
5.	Індекс прибутковості	1,77

Узагальнюючи дані табл. 3.12, робимо висновок щодо економічної вигідності проєкту, оскільки простий період окупності дорівнює 1,73 року, дисконтований - 2,30 року, чиста теперішня вартість складає 1814,2 тис. грн. (значно вище від 0), індекс прибутковості перевищує 1, приймаючи числове значення 1,77. Отже, впровадження виробництва копчених курей на ТзОВ «Укрполь-2005» дасть можливість отримати позитивні економічні результати та буде сприяти покращенню використання наявного виробничого потенціалу.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА У НАДЗВИЧЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

4.1 Організація охорони праці на ТзОВ «Укрполь-2005»

Забезпечення проведення ефективних заходів з охорони праці на ТзОВ «Укрполь-2005» необхідне тому, що покращення умов та охорони праці є одним з важливих напрямків підвищення матеріального та культурного рівня життя працівників, а це, у свою чергу, сприяє зростанню якості та продуктивності їх праці, підвищенню соціально-економічних показників виробництва, зменшенню коштів на витрати від травматизму, професійних захворювань і аварій. Також відповідно до ст. 3 Конституції України і Закону “Про охорону праці” основним принципом державної політики є пріоритет життя і здоров’я робітників відносно будь-яких результатів виробничої діяльності.

Процес управління охороною праці на ТзОВ «Укрполь-2005», у тому числі підготовка управлінських рішень та контроль за їх реалізацією, проводиться відповідальною особою з охорони праці, підпорядкованою безпосередньо керівникові підприємства. На нього покладено виконання таких функцій:

- розробка цілісної ефективної програми охорони праці на підприємстві;
- оперативно-методичне керівництво охороною праці на підприємстві;
- розробка заходів для досягнення нормативів охорони і гігієни праці;
- проведення ввідного інструктажу та контроль за проведенням інструктажів на виробництві;
- забезпечення робітників необхідними інструкціями і нормативними документами з питань охорони праці;
- облік і аналіз нещасних випадків, професійних захворювань, аварій і підготовка статистичних звітів з питань охорони праці;

- розробка поточних і перспективних планів, проведення конкурсів-оглядів з питань охорони праці;
- підвищення кваліфікації і перевірка знань з охорони праці.

На ТзОВ «Укрполь-2005» для забезпечення ефективного функціонування виробництва за участю спеціаліста з охорони праці виконуються такі види робіт:

- розробляються перспективні, поточні (річні) та оперативні (квартальні, місячні) плани по створенню безпечних та нешкідливих умов праці, комплексні заходи по досягненню встановлених нормативів безпеки, гігієни праці та виробничої санітарії, а також положення, інструкції та інші нормативні акти про охорону праці, діючих у межах підприємства;

- здійснюється атестація робочих місць за умовами праці;
- складається розділ “Охорона праці” колективного договору;
- проводяться навчання, інструктажі та перевірка знань з охорони праці;
- організуються проходження попереднього та періодичних медичних оглядів працівників певних категорій, а також забезпечення працівників певних категорій, а також забезпечення працівників засобами індивідуального захисту, лікувально-профілактичним харчуванням, молоком або рівноцінними харчовими продуктами, миючими та знешкоджуючими засобами.

Спеціаліст з охорони праці на ТзОВ «Укрполь-2005» має право: видавати керівникам структурних підрозділів підприємств обов’язкові для виконання приписи по усуненню наявних недоліків; одержувати необхідні відомості, документацію та пояснення з питань охорони праці; вимагати відсторонення від роботи осіб, які не пройшли медичного огляду, навчання, інструктажу, перевірки знань і не мають допуску до відповідної роботи; зупиняти роботу виробництв, діляниць, машин, механізмів, устаткування у разі порушень, які створюють загрозу життю або здоров’ю працюючих; надсилати керівникові підприємства подання про притягнення до відповідальності посадових осіб та інших працівників, які порушують вимоги охорони праці.

На загальних зборах трудовим колективом ТзОВ «Укрполь-2005» затверджується Положення про комісію з питань охорони праці підприємства.

До складу цієї комісії від власника включаються спеціаліст з охорони праці, фахівці виробничої, юридичної та інших служб, від трудового колективу – працівники основних професій, уповноважені з питань охорони праці, представники профспілкової організації. Основним завданням комісії є захист прав та інтересів працівників у сфері охорони праці, підготовка рекомендацій власнику та працівникам щодо охорони профілактики виробничого травматизму та професійних захворювань, узгодження позицій сторін у вирішенні практичних питань охорони праці, вироблення пропозицій щодо включення до колективного договору окремих питань з охорони праці та використання коштів фонду охорони праці підприємства.

На ТзОВ «Укрполь-2005» згідно зі ст. 18 Закону України «Про охорону праці» усі працівники при прийнятті на роботу й у процесі роботи проходять на підприємстві інструктажі (навчання) з питань охорони праці, надання першої медичної допомоги потерпілим у разі нещасних випадків, з правил поведінки в аварійній ситуації.

Зокрема, на ТзОВ «Укрполь-2005» здійснюються організаційні та технічні заходи електробезпеки. Серед організаційних заходів використовуються наступні:

- допуск до роботи на електроустановках осіб не молодше 18 років, які мають відповідне посвідчення, пройшли інструктаж і медичний огляд;
- призначення осіб, які відповідають за організацію та проведення робіт на електроустановках, електромережах;
- встановлення знаків безпеки та захисних огорож біля струмовідних частин;
- заборона використання відкритих джерел вогню біля газових об'єктів;
- огороження робочих місць та вивішування плакатів безпеки;
- виконання робіт за нарядом не менше ніж двома працівниками із застосуванням електрозахисних засобів,
- використання механізмів і пристосувань при проведенні робіт на

струмовідних частинах та поблизу них тощо.

Технічні засоби захисту — це пристрої, що служать для захисту людини від ураження електричним струмом. До них належать ізоляція струмопровідних частин; недоступність для випадкового дотику до струмовідного устаткування; захисне заземлення; занулення; захисне відключення; захисне розділення електромережі; мала напруга; сигналізація про небезпеку дотику; електрозахисні засоби.

Стан ізоляції струмопровідних частин повинен відповідати Правилам використання електроустановок. Цими Правилами передбачене періодичне випробування ізоляції (2 рази на рік у приміщеннях зі складними умовами, підвищеною вологістю і 1 раз на рік у приміщеннях з нормальним середовищем). Ізоляція створює великий опір, який перешкоджає протіканню через неї струму.

При роботі в приміщеннях ТзОВ «Укрполь-2005» без підвищеної небезпеки напруга електроприладів повинна бути не більше 220 В. При роботі в приміщеннях у підвищеною небезпекою і за межами приміщень напруга електроприладів повинна бути не більше 36 В. Слід відмітити, що одночасне заземлення та занулення корпусів електроустановок значно підвищує їх електробезпеку. Електрозахисні засоби використовують з метою попередження дії електричного струму, електричної дуги та електромагнітного поля на людей, які працюють з електроустановками; вони поділяються на ізолюючі, огорожувальні та запобіжні.

Проведення різноманітних заходів з охорони праці і техніки безпеки на ТзОВ «Укрполь-2005» ставить за мету зниження рівня професійних захворювань та виробничого травматизму.

4.2 Підвищення стійкості роботи ТзОВ «Укрполь-2005» під час надзвичайних ситуацій

Під стійкістю роботи сільськогосподарського підприємства товариства з обмеженою відповідальністю «Укрполь-2005» розуміють здатність його в

умовах надзвичайних ситуацій мирного і воєнного часу випускати продукцію в запланованому обсязі й номенклатурі, а при одержанні слабких і середніх руйнувань, порушенні зв'язків по кооперації і постачанням відновлювати виробництво в мінімальний термін.

Здатність ТзОВ «Укрполь-2005» випускати продукцію залежить від захисту і нормального функціонування чотирьох основних елементів сучасного виробництва, якими є:

- виробничий персонал (робітники та службовці);
- будинки і споруди з технологічним устаткуванням;
- система постачання енергією, водою, паливом, устаткуванням і ремонтною базою;
- система виробничих і кооперативних зв'язків з іншими об'єктами.

Тому стійкість роботи підприємства в умовах надзвичайних ситуацій визначається наступними факторами:

- надійністю захисту робітників та службовців від усіх вражаючих факторів зброї масового ураження;
- здатністю інженерно-технічного комплексу об'єкта протистояти вражаючим факторам ядерного вибуху;
- надійністю системи постачання об'єкта всім необхідним для виробництва продукції (сировиною, паливом, що комплектують виробами, електроенергією, водою, газом тощо.);
- захищеності об'єкта від вторинних вражаючих факторів (пожеж, вибухів, затоплень, зараження місцевості отруйними і сильнодіючими отруйними речовинами);
- стійкістю і безперервністю керування виробництвом і цивільною обороною;
- підготовленість об'єкта до проведення рятувальних та інших невідкладних робіт і робіт з відновленням порушеного виробництва.

Шляхи підвищення стійкості роботи ТзОВ «Укрполь-2005» у надзвичайних ситуаціях, а саме:

- забезпечення надійного захисту робітників та службовців від вражаючих факторів зброї масового ураження;
- захист основних виробничих фондів від вражаючих факторів, у тому числі й від вторинних;
- підвищення надійності й оперативності керування виробництвом;
- забезпечення стійкості постачання всім необхідним для випуску запланованої на час надзвичайних ситуацій продукцією;
- підготовка до відновлення порушеного виробництва.

Захист робітників та службовців в умовах НС мирного і воєнного часу - найголовніша задача по підвищенню стійкості роботи ТзОВ «Укрполь-2005». Робітники й службовці - головна продуктивна сила підприємства, тому стійкість економіки визначається, насамперед, здатністю захистити і зберегти цю силу.

Захист працівників підприємства від зброї масової поразки в сучасних умовах здійснюється трьома основними способами:

- укриття людей у захисних спорудженнях (сховищах, протирадіаційних укриттях);
- проведення евакуації робітників, службовців і членів їхніх родин;
- використання засобів індивідуального захисту, а також проведенням заходів щодо протирадіаційного, протихімічного і протибактеріологічного захисту з урахуванням конкретних обставин.

Варто також підкреслити, що найважливішою умовою успішного вирішення задачі захисту людей є навчання їх правилам дії по сигналах оповіщення цивільного захисту, застосуванню способів і засобів захисту, наданню самодопомоги і взаємодопомоги, діям у складі формувань ЦЗ.

Захист засобів виробництва ТзОВ «Укрполь-2005» полягає у підвищенні фізичної опірності будинків, споруджень і конструкцій об'єкта до впливу вражаючих факторів ядерного вибуху, захисту технологічного устаткування, засобів зв'язку й інших засобів, що складають матеріальну основу виробничого процесу.

Підвищення надійності й оперативності керування виробництвом і цивільним захистом також є напрямом підвищення стійкості роботи ТзОВ «Укрполь-2005» під час надзвичайних ситуацій, завдяки чому забезпечується якісне та професійне керування в організації взаємодії і напрямку зусиль на своєчасне й успішне виконання виробничих завдань в умовах швидко мінливої обстановки воєнного часу і надзвичайних ситуацій.

Надійність і оперативність керування підприємства досягається створенням на об'єкті стійкої системи керування, високої підготовки керівного і командно-начальницького складу ЦЗ до виконання покладених функціональних обов'язків, своєчасним прийняттям рішень і постановкою задач підлеглим відповідно до обставин, що складаються.

Серед заходів, що спрямовані на підвищення стійкості роботи ТзОВ «Укрполь-2005» під час надзвичайних ситуацій, можна також виділити наступні.

Забезпечення стійкого постачання підприємств. Для виробництва продукції необхідні: електроенергія, вода, паливо, сировина, матеріали й інші матеріально-технічні засоби. Забезпечення підприємства цими ресурсами багато в чому визначає можливість нормального їхнього функціонування в умовах воєнного часу. Це досягається проведенням таких заходів, що сприяють підвищенню попередження можливості ураженості комунально-енергетичних мереж, транспортних комунікацій і джерел постачання, надійного захисту необхідних запасів палива, сировини, напівфабрикатів, що комплектують, виробів тощо.

Підготовка до відновлення порушеного виробництва. Можливості вражаючою дії сучасних видів зброї такі, що забезпечити абсолютний захист від нього об'єктів і споруд практично неможливо. Вони можуть одержати той чи інший ступінь руйнування. У цих умовах задача зводиться до того, щоб у випадку слабких і середніх руйнувань на ТзОВ «Укрполь-2005» відновити випуск необхідної продукції в мінімальний термін. Підготовка до відновлення порушеного виробництва здійснюється завчасно і передбачає планування

відбудовних робіт по декількох варіантах: підготовку ремонтних бригад, створення необхідного запасу матеріалів і устаткування, надійний його захист.

Підвищення стійкості роботи сільськогосподарського підприємства у воєнний час та в умовах надзвичайних ситуацій досягається завчасним проведенням комплексу інженерно-технологічних, технологічних і організаційних заходів, спрямованих на максимальне зниження впливу вражаючих факторів зброї масового ураження і створення умов для швидкої ліквідації наслідків.

Інженерно-технічні заходи включають комплекс робіт, що забезпечують підвищення стійкості виробничих будинків і споруджень, сільськогосподарської техніки, технологічного устаткування, енергетичної системи.

Технологічні заходи забезпечують підвищення стійкості роботи об'єкта шляхом зміни технологічного процесу, що сприяє прискоренню виробництва продукції і виключає можливість утворення вторинних вражаючих факторів.

Організаційні заходи передбачають розробку і планування дій керівного, командно-начальницького складу, штабу, служб і формувань ЦЗ при захисті робітників та службовців підприємства й інших невідкладних робіт, відновленні виробництва, а також по випуску продукції на збережених потужностях.

Для підвищення протипожежної стійкості на ТзОВ «Укрполь-2005» проводяться профілактичні заходи як для запобігання пожеж, так і для створень умов, що ускладнюють поширення вогню і полегшують боротьбу з ним у осередках виникнення. Це забезпечується шляхом: підвищення вогнестійкості різних конструкцій (особливо дерев'яних); створенням мережі водойм на території об'єктів устаткування під'їздів до рік, озер, ставків; створення площадок для пожежної техніки; захист у відкритих технологічних установок; усунення умов, що створюють вибухонебезпечні ситуації тощо.

ВИСНОВКИ

Провідну роль у формуванні та успішному функціонуванні підприємства у сучасних економічних умовах відіграє виробничий потенціал. Володіння знаннями щодо його особливостей та навиками успішного управління ним відкриває перед менеджерами підприємства можливість приймати ефективні стратегічні рішення щодо перспектив його подальшого розвитку.

Чистий дохід, який був отриманий ТзОВ «Укрполь-2005» від реалізації продукції, протягом 2017-2021 рр. відзначався стабільною тенденцією до його зростання, що говорить про позитивні зміни у господарській діяльності досліджуваного підприємства. Так, зокрема, у 2021 році значення показника чистого доходу складало 38427,4 тис. грн., а це більше від значення даного показника у попередньому році на 6983,0 тис. грн., тобто на 22,2%.

Підводячи підсумки загальних фінансових показників роботи підприємства, видно, що у досліджуваному періоді сумарні витрати діяльності ТзОВ «Укрполь-2005» перевищували величину чистих доходів, внаслідок чого його робота була збитковою. Протягом 2019-2021 років простежувалося стабільне падіння суми збитків ТзОВ «Укрполь-2005». Загалом величина чистих збитків скоротилася у досліджуваному періоді більш як у 8 разів, що є позитивним.

У структурі собівартості продукції ТзОВ «Укрполь-2005» найбільша частка у 2021 році (77,2%) припадала на продукцію тваринництва, а саме - птицю на м'ясо. Продукція рослинництва відповідно складала 22,8%, включно: яра пшениця – 13,6%, кукурудза на зерно – 9,2%.

Динаміка основних засобів товариства у 2019-2021 роках відзначалася тенденцією до зростання їх величини, що було характерно як для вартісних показників ОФ загалом, так і для їх активної частини. Це розцінюється як позитивне явище. Коефіцієнт придатності основних фондів товариства перебував до достатньо високому рівні, що значно перевищував 0,5, а отже, основні фонди товариства перебувають у

хорошому технічному стані. У 2019-2021 роках спостерігалось стабільне зростання фондоддачі ОВФ ТзОВ «Укрполь-2005» загалом та їх активної частини, що позитивно характеризує ефективність використання потенціалу виробничих фондів даного підприємства. Відповідно показник фондомісткості ОВФ, що є оберненим до значення фондоддачі, у досліджуваному періоді спадав. Позитивним для даного підприємства є зменшення збитковості використання основних фондів, про що говорить динаміка показників рентабельності. Внаслідок зростання обсягів виробництва продукції і послуг у 2020 році річний виробіток продукції на одного працівника ТзОВ «Укрполь-2005» стабільно зростає.

Одним з напрямів покращення використання виробничого потенціалу ТзОВ «УКРПОЛЬ-2005» розглядаємо впровадження установки по виробництву біогазу. Зокрема, у якості сировини, що буде використовуватися при роботі біогазової установки, можуть виступати гній, отриманий при вирощуванні бройлерів, солома ті інші рештки рослин, харчові відходи та інші органічні речовини. Початкові витрати даного проєкту прогнозуються на рівні 1020 тис. грн, а загальна величина прогнозованих річних поточних витрат ТзОВ «Укрполь-2005» на використання установки по виробництву біогазу буде рівною 635,1 тис. грн.

Прогнозні річні доходи від різних видів ресурсів, що очікується отримати підприємством за один рік експлуатації біогазової установки, а це електроенергія, теплова енергія, біодобрива - дорівнюють 965,1 тис. грн. Річний обсяг прибутку, який підприємство одержить в результаті впровадження біогазової установки, буде становити 270,6 тис. грн., а річний грошовий потік при цьому дорівнюватиме 338,6 тис. грн.

Проведені розрахунки економічної доцільності проєкту впровадження установки з виробництва біогазу показали, що простий і дисконтований періоди окупності знаходяться у прийнятних межах (відповідно 3 роки та 4 роки 11 міс.), що значно менше від періоду втілення проєкту. Значення чистої теперішньої вартості складає 632,0 тис. грн., а це суттєво перевищує нульове значення і є позитивною характеристикою проєкту. Показник індексу прибутковості дорівнює 1,62, що значно більше одиниці і також є позитивним. Внутрішня ставка дохідності становить 32%, що є достатньо високим значенням прибутковості вкладених у проєкт інвестицій. Тому на основі проведеного

аналізування ефективності проєкту впровадження біогазової установки на ТзОВ «Укрполь-2005» вносимо рекомендації щодо його прийняття.

З метою покращення використання наявного на підприємстві виробничого потенціалу також пропонуємо впровадити ним виробництво курячих паштетів. Прогнозована сума поточних витрат ТзОВ «Укрполь-2005» на річний обсяг виробництва курячих паштетів становитиме 1593,2 кг. Сума річного прибутку, який прогнозується отримати ТзОВ «Укрполь-2005» у результаті впровадження виробництва курячих паштетів, буде рівна 795,3 тис. грн. Річний грошовий потік при цьому становитиме 1257,9 тис. грн. Розрахунки засвідчили, що даний проєкт є економічно прийнятним, оскільки простий період окупності дорівнює 1,84 року, дисконтований період окупності – 2,49 року, значення чистої теперішньої вартості складає 1528,8 тис. грн. (значно більше від нуля), показник індексу прибутковості дорівнює 1,66, (більше одиниці), що позитивно характеризує даний проєкт з точки зору можливості його реалізації.

Третя наша пропозиція, що спрямована на покращення використання виробничого потенціалу ТзОВ «Укрполь-2005» - це впровадження виробництва копчених курей. Вартість закупівлі пропонованого обладнання для виробництва копчених кур на ТзОВ «Укрполь-2005» складатиме 767,7 тис. грн. Прогнозована сума поточних витрат ТзОВ «Укрполь-2005» на річний обсяг виробництва копчених курей буде рівна 6133,2 тис. грн., а чистий дохід ТзОВ «Укрполь-2005» від реалізації копченої продукції буде становити 7571,2 тис. грн.

Обсяг річного прибутку, який ТзОВ «Укрполь-2005» прогнозує отримати від проєкту впровадження виробництва копчених курей, буде становити 1179,2 тис. грн. Простий період окупності дорівнює 1,73 року, дисконтований - 2,30 року, чиста теперішня вартість складає 1814,2 тис. грн. (значно вище від 0), індекс прибутковості перевищує 1, приймаючи числове значення 1,77. Отже, впровадження виробництва копчених курей на ТзОВ «Укрполь-2005» дасть можливість отримати позитивні економічні результати та буде сприяти покращенню використання наявного виробничого потенціалу.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Кузнецова Т.В., Красовська Ю.В., Подлевська О.М. Управління потенціалом підприємства: Навчальний посібник. Рівне. НУВГП. 2017. 196 с.
2. Карась Ю.М.: Теоретичний зміст поняття «виробничий потенціал» аграрного підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 45. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-27>
3. Іщук С. Концептуальні засади формування та розвитку виробничого потенціалу промислових підприємств. *Регіональна економіка*. 2010. № 3. С. 48-56.
4. Михайленко О. В., Скопенко Н. С. Теоретичні аспекти формування виробничого потенціалу АПК. *Актуальні проблеми економіки: науково-економічний журнал*. 2011. № 3. С. 74-79.
5. Словник економіста та підприємця / А.М. Туренко, І.А. Дмитрієв, О.С. Іванілов, І.Ю. Шевченко. Х.: ХНАДУ, 2018. 340 с.
6. Метленко Н.Г. Виробничий потенціал як фактор забезпечення розвитку внутрішнього господарського механізму промислових підприємств. *Ефективна економіка*. 2010. № 7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=261>.
7. Шепель Н. Г., Берьозкіна А.Ю. Мобілізація потенціалу підприємства для реалізації стратегії. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 5/201. С. 54-55.
8. Швець В. Я., Жаран К.С. Виробничий потенціал як економічна категорія діяльності промислових підприємств. *Економічний вісник НГУ*. 2012. № 2. С. 59-65.
9. Лісовенкова І. М. Виробничий потенціал підприємства: методологічні підходи *Економічний вісник НГУ*. 2011. № 2. с. 47-56.
10. Назаренко І.Л. Управління потенціалом підприємства: Конспект лекцій. Харків: УкрДАЗТ, 2015. Ч. 1. 71 с.

11. Причепя І. В., Майборода Т. В. Виробничий потенціал: сутність і значення для економічного розвитку промислових підприємств. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/mn/mn2021/paper/viewFile/11192/9284>
12. Карась Ю. М. Теоретичний зміст поняття «виробничий потенціал» аграрного підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск №46. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-27>
13. Хринюк О.С., Бойко Т.О. Виробничий потенціал підприємства: підходи та методи його оцінки. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Випуск 7. С. 521-526.
14. Причепя І. В., Майборода Т. В. Виробничий потенціал: сутність і значення для економічного розвитку промислових підприємств. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/mn/mn2021/paper/viewFile/11192/9284>
15. Захаренко М.М. Теоретичні засади управління виробничим потенціалом. *Агросвіт*. 2018. №23. URL: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=2777&i=8>
16. Кобрин Л.Й. Застосування інструментів управління виробничим потенціалом з метою підвищення результативності діяльності підприємства. *Наукові записки*. URL: 2019. №1 (58). С. 132-138.
17. Олійник Т. І., Косенко А. О. Управління виробничим потенціалом підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8352>
18. Сидорчук О. Міні-біогазові установки для приватних домогосподарств. URL: <https://agrobiogas.com.ua/mini-biogas-plants-for-private-households/>
19. Гелетуха Г.Г., Кучерук П.П., Матвеев Ю.Б. Перспективи виробництва та використання біогазу в Україні. Аналітична записка. URL: <https://saf.org.ua/wp-content/uploads/2019/04/position-paper-uabio-4-ua.pdf>
20. Галушак О., Галушак М., Машлій Г. Цифровізація в Україні: еволюційні перетворення. *Галицький економічний вісник*. 2023. Том 81. № 2. С. 155-163. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/41209>

21. Біогазові установки (БГУ) — обладнання для виробництва біогазу, біометану. URL: <https://agrotex.info/obladnannya/obladnannya-dlya-bgu>

22. Барибіна Я.О. Підходи до визначення сутності поняття «потенціал» у категоріальному апараті. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2011. № 6(51). Ч. 2. С. 48–53.

23. Богацька Н.М. Сучасний підхід до оцінки сутності ресурсного потенціалу підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 3. С. 134–139.

24. Плотницька С.І. Ресурсний потенціал підприємства як фактор побудови ефективної стратегії конкурентоспроможності. *Ефективна економіка*. 2015. № 4. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4478> (дата звернення: 10.12.2019).

25. Машлій Г., Грицишин В., Мосій О. Теоретичні засади формування інвестиційного потенціалу підприємств та напрями його розвитку. *Соціально-економічні проблеми і держава*. Випуск 2. 2021. С. 421-432. URL: <https://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21mhbnjr.pdf>

26. Василик Н.М. Оцінка ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства. *Економічний аналіз*. 2018. Т. 28. № 3. С. 154–161.

27. Галушак О., Смарж П. Напрямки покращення управління виробничим потенціалом організації: матеріали XI всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора ТНТУ імені Івана Пулюя, академіка НАН України Миколи Григоровича Чумаченка: «Наука, інновації, бізнес: проблеми, перспективи і сьогочасні тренди розвитку». 26 травня 2023 року. Тернопіль: ТНТУ. 2023. с. 32.

28. Галушак О., Галушак М. Інновації навчального процесу у закладах вищої освіти: матеріали V міжнародної науково-методичної конференції «Актуальні питання організації навчання іноземних студентів в Україні». Тернопіль: ТНТУ, 2020. С. 71-72.

29. Машлій Г., Баляс І. Елементи системи управління виробничим потенціалом підприємства та напрями покращення його використання / Матеріали науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення

конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному та локальному вимірах»: зб. тез доповідей, 03 листопада 2023 р./за заг. ред. О.В. Панухник. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2023. с. 20-21.

30. Смоляр В. І. Стан фактичного харчування населення незалежної України. Проблеми харчування. 2012. № 1–2. С. 5–9.

31. Дунда С.П. Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу як напрям розвитку підприємства. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2013. № 2(2). С. 83–89.

32. Квасницька Р., Тарасюк М. Структуризація потенціалу підприємства. *Вісник КНТЕУ*. 2017. № 1. С. 73–82.

33. Галушак М. П., Галушак О. Я. Електронна Тернопільщина: стан та перспективи розвитку. Актуальні проблеми публічного управління та адміністрування: Колективна монографія. Т.: ФОП Паляниця В. А., 2020, с. 7–32.

34. Латишева О.В. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, складові та особливості управління елементами забезпечення сталого розвитку. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 3(53). С. 126–130.

35. Навроцький Н.О. Оцінка ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства. *Інтернаука*. 2017. № 1(23). С. 97–101.

36. Стручок В.С. Техноекологія та цивільна безпека. Частина "Цивільна безпека». URL: <https://koha.tntu.edu.ua/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=352665>

37. Галушак О., Голод І. Вплив війни на діяльність підприємств та способи збереження їх потенціалу в умовах воєнного часу: матеріали II міжнародної науково-практичної конференції «Трансформація бізнесу для сталого майбутнього: дослідження, діджиталізація та інновації». Тернопіль: ТНТУ, 2022. С.124-125.

ДОДАТКИ

МАТЕРІАЛИ

*XI Всеукраїнської науково-практичної конференції
пам'яті почесного професора
Тернопільського національного технічного
університету імені Івана Пулюя,
академіка НАН України
Миколи Григоровича Чумаченка*

«НАУКА, ІННОВАЦІЇ, БІЗНЕС: ПРОБЛЕМИ ПЕРСПЕКТИВИ І СЬОГОЧАСНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ»

Активация Windows
Перейдіть до розділу "Нас
активувати Windows.

26 травня 2023

Микола Григорович ЧУМАЧЕНКО – біографія	9
ВІТАЛЬНЕ СЛОВО ПРОРЕКТОРА З НАУКОВОЇ РОБОТИ Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, доктора технічних наук, професора – Павла МАРУЩАКА до учасників науково- практичної конференції	10
ВІТАЛЬНЕ СЛОВО ГОЛОВИ ПРОГРАМНОГО КОМІТЕТУ Доктора економічних наук, професора, професора кафедри управління інноваційною діяльністю та сферою послуг, голови вченої ради факультету економіки та менеджменту Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя – Богдана АНДРУШКІВА до учасників науково- практичної конференції	12
ВІТАЛЬНЕ СЛОВО ГОЛОВИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ доктора економічних наук, доцента, завідувача кафедри управління інноваційною діяльністю та сферою послуг – Романа ШЕРСТЮКА до учасників науково-практичної конференції	13
Андрушків Б.М., Безкорвайний З.Г., Бойко О.Б. ФОРМУВАННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРОРАХУНКІВ ТА ПОМИЛОК В УПРАВЛІННІ КАДРАМИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ.....	14
Бакушев І.В., Берестецька О.М., Січкун О.О. ЦИФРОВІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	16
Балацький Т.І., Мосій О.Б. РОЛЬ ФІЗІОТЕРАПІЇ, БАЛЬНЕОЛОГІЇ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ У ЛІКУВАННІ ВETERANІВ.....	18
Баюс Л.А., Мосій О.Б. СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	19
Більський А.В. МАРКЕТИНГ ЯК КЕРІВНА ФІЛОСОФІЯ БІЗНЕСУ.....	20
Бойко О.Б. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЧНО-ФІНАНСОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	21
Бурліцька О.П. СУТНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ТРЕЙД-МАРКЕТИНГОМ НА ПІДПРИЄМСТВАХ...	23
Варава Л.М. ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО МЕХАНІЗМУ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ГІРНИЧО-МЕТАЛУРГІЙНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ.....	25
Владимир О.М., Химич І.Г., Капаць К.М. ВПЛИВ ВІЙНИ НА ФОРМУВАННЯ СМАКІВ УКРАЇНЦІВ У СПОЖИВАННІ РЕСТОРАННОЇ ЇЖИ.....	27
Галицька І.Б., Кушпінський Т.П., Сопронюк Г.Є. ІНДУСТРІЯ ГОСТИННОСТІ: ПІСЛЯВОЄННІ ТРЕНДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ...	29
Галушак М.П., Волох Д.С. РОЛЬ ПРОЕКТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	31
Галушак О.Я., Смарж П.М. НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	32

УДК 330.356

Галушак О.Я., Смарж П.М.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ОРГАНІЗАЦІЇ

Halushchak O., Smarzh P.

DIRECTIONS FOR IMPROVEMENT OF MANAGEMENT BY THE PRODUCTION POTENTIAL OF THE ORGANIZATION

Управління виробничим потенціалом організації – це складний та комплексний процес, який передбачає здійснення узгодженої роботи щодо планування, організування, мотивування та контролювання на різних рівнях та в різних підрозділах установи. Під виробничим потенціалом розуміють складну систему, до складу якої входять різноманітні елементи, що взаємодіють між собою та взаємо впливають один на одного, виконуючи певні функції з метою здійснення відповідної діяльності та отримання ефекту від неї. Доцільно розглянути заходи, які сприятимуть підвищенню здатності виробничої системи надавати послуги та виробляти продукцію, максимально задовольняючи потреби споживачів та ефективно використовуючи при цьому усі можливі ресурси.

Так, у процесі планування потенційних можливостей підприємства потрібно передбачити комплексне та належне використання матеріальних, фінансових, трудових, інформаційних, технічних, технологічних, інноваційних і інших видів ресурсів, які забезпечуватимуть його прибуткову діяльність. З метою підвищення ефективності планування виробничого потенціалу організації доцільно вивчити ринок продукції чи послуг, які надаватимуться, дослідити роботу конкурентів, проаналізувати запити покупців, узгодити виробничу програму з виробничою потужністю, встановити відповідність асортименту продукції (робіт) профілю установи, зробити детальний прогноз діяльності підприємства на основі фактичних даних та визначити основні зовнішні і внутрішні фактори, які сприятимуть досягненню планових завдань [1].

Ефективне управління виробничим потенціалом передбачає належне організування діяльності завдяки впровадженню досягнень НТП, економії матеріальних ресурсів, раціональному використанню кадрів та обладнання, вдосконаленню нормування праці, підвищенню рівня автоматизації виробництва, покращенню організації ремонту та обслуговування обладнання, ліквідації вузьких та широких місць при виробництві продукції, результативній роботі допоміжних та обслуговуючих підрозділів, зменшенню простоїв обладнання та тривалості його ремонту, удосконаленню спеціалізації та кооперування, здаванню майна в оренду чи в лізинг [2].

Формування потенційних можливостей організації неможливе без виконання таких функцій, як мотивування та контролювання. Необхідно створювати зацікавленість працівників у результатах їхньої діяльності, покращувати взаємовідносини в колективі та підвищувати рівень корпоративної культури, дбати про охорону праці та впровадження раціональних режимів роботи, здійснювати соціальний захист кадрів, підвищувати вагомість самоконтролю.

Список використаних джерел:

1 Шляхи нарощування виробничого потенціалу підприємства. URL: https://pidru4niki.com/1672100553565/ekonomika/shlyahi_naroschuvannya_virobnichogo_potentsi_alu_pidpriyemstva

2 Т.І.Олійник, А.О.Косенко Управління виробничим потенціалом підприємства. Ефективна економіка. 2020. №11. URL: www.nayka.com.ua